

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT.

R A P P O R T N o. 7.

ONDERZOEK NAAR DE KOSTPRIJZEN VAN DE
VOORNAAMSTE AKKERBOUWPRODUCTEN IN HET
OOGSTJAAR 1942.

NIET VOOR PUBLICATIE.

61
7 A
2032369

50/348

I N H O U D.

T E K S T.

Gegevens
Methode
Resultaten

B I J L A G E N.

	Nummer
<u>Opbrengsten van het hoofdproduct</u>	I
<u>Opbrengsten van het bijproduct</u>	Ia
<u>Toelichtingen op de wijzigingscoëfficiënten</u>	II
 <u>A. Groningen: Noordelijke Bouwstreek en Oldambt.</u>	
Gespecificeerde <u>indirecte</u> kosten	III
Gespecificeerde <u>directe</u> kosten :	
Wintertarwe	IV
Zomertarwe	V
Wintergerst	VI
Haver	VII
Erwten	VIII
Suikerbieten	IX
 <u>Berekende kostprijzen:</u>	
Wintertarwe	X
Zomertarwe	X
Wintergerst	X
Haver	XI
Erwten	XI
Suikerbieten	XI
 <u>B. Groninger Veenkoloniën.</u>	
Gespecificeerde <u>indirecte</u> kosten	XII
Gespecificeerde <u>directe</u> kosten:	
Rogge	XIII
Fabrieksaardappelen	XIII
Haver	XIV
Zomertarwe	XIV
 <u>Berekende kostprijzen:</u>	
Rogge	XV
Haver	XV
Zomertarwe	XV
Aardappelen	XV
 <u>C. Overijssel.</u>	
Gespecificeerde <u>indirecte</u> kosten	XVI
Gespecificeerde <u>directe</u> kosten:	
Rogge en aardappelen (Oost-Overijssel)	XVII
Rogge en aardappelen (West-Overijssel)	XVIII
Haver (Oost-Overijssel)	XIX
 <u>Berekende kostprijzen:</u>	
Rogge	XX
Haver	XX
Aardappelen	XX
 <u>G R A F I E K E N.</u>	
Frequentie-diagram Noordelijke Bouwstreek	XXI
Frequentie-diagram Oldambt	XXI
Frequentie-diagram Veenkoloniën	XXI

ONDERZOEK NAAR DE KOSTPRIJZEN VAN DE VOORNAAMSTE AKKERBOUWPRODUCTEN
IN HET OOGSTJAAR 1942.

GEGEVENS:

Het aanwezige materiaal - geschikt voor het maken van kostprijsberekeningen - is nog zeer bescheiden van omvang. Het is zoodanig in het minimum, dat het materiaal grotendeels bepalend is voor de toepassing van de methode van onderzoek, terwijl eigenlijk uitgegaan dient te worden van de in principe meest juiste methode.

De verzameling van de gewenschte gegevens vereischt evenwel een uitgebreide organisatie en minstens het tijdsverloop van een oogstjaar. Hoewel met deze meer uitgebreide documentatie van bedrijfsgegevens een aanvang is gemaakt kunnen de vruchten hiervan nog niet ten bate van dit onderzoek geplukt worden.

Het aanwezige materiaal bestond uit:

1. De kostprijsboekhoudingen van de Groninger Bedrijfsstudiegroepen die voorkomen in de Verslagen voor de oogstjaren 1936, 1937, 1938 en 1939 verzameld door den Rijkslandbouwconsulent voor Noordelijk Groningen.
2. De kostprijsboekhoudingen van een groep bedrijven in het gebied van de Groninger Veenkoloniën van het oogstjaar 1939, verzameld door den Accountantsdienst van het Departement van Landbouw en Visserij met medewerking van den Rijkslandbouwconsulent in het betrokken gebied.
3. De kostprijsboekhoudingen van twee groepen gemengde zandbedrijven uit Overijssel van het oogstjaar 1938, eveneens verzameld door den Accountantsdienst en de betrokken Rijkslandbouwconsulenten.

Uit de overige akkerbouwgebieden stonden ons slechts de kostprijsboekhoudingen van enkele bedrijven ter beschikking, waaruit bezwaarlijk conclusies konden worden getrokken met een bredere strekking dan voor de betrokken bedrijven.

METHODE:

Het doel van elke methode moet zijn om een representatief kostenbeeld te geven van de kostprijzen van een bepaald product in een bepaald gebied. Dit kostenbeeld is van zooveel belang, omdat bij de bepaling van den prijs eigenlijk niet afgegaan kan worden op den gemiddelden kostprijs zonder meer; ook de afwijking van het gemiddelde (de spreiding) dient men te kennen. De prijs behoort zoodanig te zijn, dat de representatieve grensgroep - d.w.z. de relatief duurste werkende groep producenten, die men nog loonend aan de productie wil laten deelnemen - de kosten vergoed krijgt.

Om een voor honderd procent juist kostenbeeld te kunnen geven, zou men de kostprijzen van alle bedrijven moeten kennen. Dit is evenwel praktisch onbereikbaar en ook niet noodzakelijk voor de doeleinden waarvoor het kostenbeeld gebruikt zal worden. Men vergelijke de bepaling van het suikergehalte van een partij bieten met behulp van een aantal monsters. Met een representatief aantal bedrijven (steekproeven) kan men zich tevreden stellen. Hoe groot dit aantal moet zijn is in het algemeen moeilijk vast te stellen, daar het sterk afhangt van de mate van homogeniteit van de bedrijven onderling.

1. De methode van het kostenbeeld met behulp van individuele kostprijzen.

Deze methode, die reeds toegepast werd bij het onderzoek naar den kostprijs van de melk in 1941/1942, achten wij de meest juiste. Van bedrijven met één hoofdproduct - zooals in de zuivere weidebedrijven - kan uit de fiscale boekhoudingen met eenige moeite een groot aantal individuele kostprijzen berekend worden. In de akkerbouwbedrijven en de gemengde bedrijven met hun vele verschillende producten schieten de niet naar product gespecificeerde fiscale boekhoudingen voor de berekening der kostprijzen van de afzonderlijke producten ten eenenmale tekort. Hiervoor zijn meer uitgebreide kostprijsboekhoudingen onmisbaar.

Helaas beschikken wij bij lange na niet over een voldoende aantal dergelijke boekhoudingen om met behulp van individuele kostprijzen

een kostenbeeld - een frequentie-diagram, waarin de bedrijven gerangschikt zijn naar de hoogte van den kostprijs - samen te stellen.

2. De methode van het kostenbeeld met behulp van de projectie.

Hierbij wordt uitgegaan van twee soorten gegevens:

- a. de kostprijsboekhoudingen van een klein aantal bedrijven (5 à 10)
- b. de fiscale boekhoudingen - zoodanig gecorrigeerd dat de totale bedrijfskosten en - baten tot uitdrukking komen - van een groot aantal bedrijven (150 à 250).

Het kleine aantal bedrijven - waarvan de kostprijzen van afzonderlijke producten bekend zijn - wordt geplaatst in het kader van het groote aantal bedrijven, waarvan alleen de totale bedrijfskosten en bedrijfsbaten bekend zijn. Technisch gebeurt dit door alle bedrijven te rangschikken in een frequentie-diagram naar de kosten per f.100.- baten. Dit frequentie-diagram vormt de achtergrond voor de individuele kostprijzen, die hier als het ware op geprojecteerd worden. De veronderstelling, die aan deze globale methode ten grondslag ligt is dat de verhouding van de kostenfactoren (kosten per f.100.- baten) voor de bedrijven onderling gelijk zal zijn aan de verhouding van de kostprijzen van dezelfde producten van de bedrijven onderling. Voor één bedrijf zal dit niet steeds opgaan; voor het gemiddelde van een groep bedrijven is de waarschijnlijkheid groot, dat deze veronderstelling wel juist is. Daarom gebruiken wij bij de toepassing van deze methode het gemiddelde van een groep bedrijven.

3. De methode van de gemiddelden.

Indien niet voldoende gegevens aanwezig zijn voor de toepassing van de onder 1 en 2 genoemde methodes blijft niet anders over dan met de gemiddelden van het beperkte materiaal te werken. Gemiddelden van een klein aantal waarnemingen geven in elk geval nog een betere indruk dan eenige van die waarnemingen los van elkaar.

Het materiaal was zoodanig, dat hoofdzakelijk van de methode van de gemiddelden moest worden gebruik gemaakt.

Voor het berekenen van de kostprijzen per eenheidproduct is als volgt gehandeld:

De Kosten:

Hoe breder de basis des te betrouwbaarder de uitkomsten. De breedte van de basis moet zoowel in het aantal bedrijven als in het aantal oogstjaren, waarop de gegevens betrekking hebben, gezocht worden.

Voor de Noordelijke Bouwstreek en het Oldambt waren gegevens over 4 oogstjaren aanwezig van een wisselend aantal bedrijven. Het aantal waarnemingen (bedrijf - jaar) staat op de betreffende bijlagen vermeld.

Uit de Groninger Veenkoloniën hadden wij de beschikking over de kostprijsboekhoudingen van 9 bedrijven over het oogstjaar 1939.

Overijssel leverde twee groepen over het oogstjaar 1938 op. Een groep van 10 gemengde zandbedrijven uit Oost-Overijssel met volledige kostprijsboekhouding, en één groep van 6 bedrijven met een kostprijsboekhouding, waarbij de arbeids- en paardenkosten niet over de verschillende gewassen verdeeld zijn met behulp van het tijdschrijven maar aan de hand van normen door den Rijkslandbouwconsulent verstrekt.

Alle bedrijven zijn herleid tot den toestand van pachtbedrijven. De ingecalculerde pachten berusten op inlichtingen van de Rijkslandbouwconsulenten in de betreffende gebieden.

De voorcalculatie is uitgevoerd met behulp van wijzigingscoëfficiënten, die nader toegelicht worden in bijlage II. Bij de voorcalculatie is aangenomen, dat de prijzen van de kostenelementen op het huidige niveau zullen worden gehandhaafd. Met een eventueel verdere stijging van loonen en prijzen van grondstoffen enz. voor de gewassen van het oogstjaar 1942 is dus geen rekening gehouden.

De opbrengsten.

De in de betreffende oogstjaren geconstateerde opbrengsten van de onderzochte bedrijven vormen het uitgangspunt (bijlagen I en IA) De groote schommelingen in de opbrengsten van jaar tot jaar maken, dat deze gegevens niet zonder verdere bewerking gebruikt kunnen wor-

den. Wij moeten de "normale" opbrengst voor de betrokken groep bedrijven trachten te bepalen.

Voor de normalisatie is gebruik gemaakt van de opbrengst-statistiek van de Directie van den Landbouw. De normalisatie-coëfficiënt wordt gevonden door als noemer de gemiddelde oogstopbrengst van de laatste 10 jaren (1930/1939) te nemen en als teller de gemiddelde opbrengst van dezelfde jaren, waarvan in de kostprijsboekhoudingen de opbrengstcijfers bekend zijn. De gedachte, die hieraan ten grondslag ligt is, dat de gemiddelde opbrengst van de groep onderzochte bedrijven in dezelfde verhouding schommelt als de gemiddelde opbrengst van het landbouwgebied, waarin deze bedrijven zijn gelegen.

Door de berekening van een voortschrijdend vijfjaarlijksch gemiddelde is onderzocht of bij de opbrengsten ook een stijgende trend te constateeren valt.

De beperking van de stikstof- en fosforzuurbemesting moet een vermindering van den oogst tot gevolg hebben. Wat de fosforzuurbehoefte betreft is aangenomen, dat de bodemreserve hierin voorziet. Over de te verwachten oogstdepressie door het stikstoftekort zijn onderzoekingen verricht met behulp van materiaal van proefvelden door het Rijkslandbouwproefstation en Bodemkundig Instituut te Groningen en het Centraal Instituut voor Landbouwkundig Onderzoek te Wageningen. In verband met de onvolledigheid van dit materiaal vertoonen de conclusies onderling eenige afwijking. Nadat nader overleg is gepleegd met het C.I.L.O. hebben we onze definitieve conclusies getrokken, die uiteraard een globaal karakter dragen. Het resultaat is in bijlage I vermeld.

De oogstdepressie brengt strikt genomen ook eenige vermindering met zich mede van die kosten, die mede afhankelijk zijn van de hoeveelheid geoogst product. Een evenredige vermindering der directe kosten kan bij lange na niet verwacht worden. Heel veel zal deze post niet beteekenen. In onze berekeningen is het dan ook verwaarloosd.

De bijproducten.

De baten, die de bijproducten opleveren zijn in mindering van de totale kosten geboekt.

Het woord bijproduct moet niet al te letterlijk worden opgevat, het kan een zeer belangrijk deel van de opbrengst worden. Voor de bijproducten is eenvoudigheidshalve uitgegaan van bepaalde prijzen. Het zou juist zijn om een aantal gevallen te stellen: dus bij een wisselende prijs van het bijproduct de bijbehorende prijzen van het hoofdproduct te berekenen. De relatie tusschen de prijzen van bijproduct en hoofdproduct zou door formule of curve tot uitdrukking kunnen worden gebracht. Het komt ons evenwel voor, dat het voordeel van zoo'n uitvoerige uitwerking niet opweegt tegen de arbeid eraan verbonden.

Bij een te veel afwijkende prijs van het bijproduct kan door een eenvoudige berekening gevonden worden hoe hoog in dat geval de prijs van het hoofdproduct is.

Het ondernemersloon.

In de kosten is alleen de handenarbeid van den ondernemer en zijn gezinsleden in rekening gebracht tegen den loonnorm van landarbeiders. Afgezien van het feit, dat naarmate de bedrijven groter zijn de beteekenis van deze handenarbeid afneemt, spreekt het vanzelf dat de beloning van een ondernemer van een landbouwbedrijf op hooger niveau behoort te liggen dan van een landarbeider. Hoe hoog die beloning in concreto behoort te zijn is een kwestie van maatschappelijke waardeering.

Om tot een eindcijfer te komen moet evenwel een bedrag als loon voor den ondernemer worden ingecalculeerd. Zuiver als voorbeeld bedoeld hebben wij in onze berekeningen bij de methode van de gemiddelden een bedrag van f.75.- resp. f.100.- per ha aangenomen.

RESULTATEN.

De slotuitkomsten van de berekeningen zijn samengevat in de volgende staatjes.

KOSTPRIJZEN per 100 kg. product voor oogst 1942:

A. Bij een gemiddeld ondernemersloon van f. 75.- per ha.

OMSCHRIJVING:	Noordelijke Bouwstreek	Oldambt	Veenkoloniën	West- Overijssel	Oost- Overijssel
	gld.	gld.	gld.	gld.	gld.
Wintertarwe	11.37 (62)	11.68 (40)	-	-	-
Zomertarwe	12.44 (46)	12.59 (40)	12.17 (9)	-	-
Wintergerst	11.90 (59)	10.31 (36)	-	-	-
Rogge	-	-	10.64 (9)	13.59 (6)	11.68 (10)
Haver	9.66 (64)	9.59 (42)	8.13 (9)	-	12.51 (10)
Groene erwten	13.43 (53)	17.81 (31)	-	-	-
idem ')	12.79	16.96	-	-	-
Suikerbieten (1000kg)	15.09 (67)	16.20 (31)	-	-	-
Consumptieaardappelen	-	-	-	3.69 (6)	2.88 (10)
a. de heele opbrengst	-	-	2.07 (9)	-	-
b. na aftrek van 12000 kg. voor de consumpt.	-	-	1.30 (9)	-	-

B. Bij een gemiddeld ondernemersloon van f.100 per ha.

Wintertarwe	12.04	12.46	-	-	-
Zomertarwe	13.19	13.43	13.10	-	-
Wintergerst	12.58	10.96	-	-	-
Rogge	-	-	11.46	14.59	12.67
Haver	10.23	10.20	8.74	-	13.48
Groene erwten	14.17	18.84	-	-	-
idem ')	13.50	17.94	-	-	-
Suikerbieten (1000kg)	15.81	16.99	-	-	-
Consumptieaardappelen	-	-	-	3.86	3.02
Fabrieksaardappelen	-	-	-	-	-
a. de heele opbrengst	-	-	2.16	-	-
b. na aftrek van 12000 kg. voor consumptie	-	-	1.47	-	-

() het aantal waarnemingen; hetzelfde aantal geldt voor B.

') Indien voor de opbrengst een trend is aangenomen (zie tekst)

In de bijlagen zijn de berekeningente vinden, die tot deze uitkomsten leiden.
De belangrijkste bijlagen zijn X, XI, XV en XX.

Bij het trekken van conclusies uit deze cijfers moet in aanmerking worden genomen

1. dat de gevoeligheid van de gemiddelden voor afwijkingen toeneemt naarmate het aantal waarnemingen geringer is.
2. dat de uitkomsten alleen gelden voor de onderzochte gebieden.

Noordelijke Bouwstreek en Oldambt.

In verband met het geringe aantal waarnemingen zijn voor eenige producten geen berekeningen opgenomen.

De opbrengsten van haver vertoonden duidelijk een stijgende trend, die in de einduitkomst is verdisconteerd. Door de wisselvalligheid in de erwten-opbrengst viel niet zoo duidelijk waar te nemen of er ook sprake is van een stijgende trend in de erwten-opbrengsten. De mogelijkheid schijnt aanwezig te zijn, dat de laatste jaren meer productieve rassen zijn gebruikt.

Exclusief kosten van uitwintering. Over omvang en frequentie is onvoldoende bekend om conclusies te trekken. Naar de huidige prijzen berekend, bedroegen de kosten in 1939 van gemiddeld 361 ha. uitgewinterde tarwe, gemiddeld per ha., globaal 28 gulden. Zou gemiddeld 10% uitwinteren, dan zijn de kosten per ha. overgebleven wintertarwe f. 3.10, of per 100 kg. tarwe 8 à 10 ct..

-5-

Indien de hogere opbrengsten van de laatste jaren niet het gevolg zijn van toevallig gunstige weersomstandigheden, maar op blijven de factoren is terug te voeren, kan de opbrengst $\pm 5\%$ hoger worden gesteld dan in de berekeningen is aangenomen.

De hierbij behorende kostprijs is eveneens in bovenstaande tabel opgenomen. Voor het boekjaar 1939/40 hebben wij in de Noordelijke Bouwstreek van de in totaal 22 bedrijven van 15 bedrijven de totale bedrijfsbaten en -lasten. Het gemiddelde van de 15 berekende kostenfactoren blijkt 76 te zijn. In het frequentie-diagram van 276 akkerbouwbedrijven in de Noordelijke Bouwstreek ligt kostengroep 76 ook zoodanig, dat het aantal gevallen er boven en er beneden ongeveer gelijk is. Dit is dus een aanwijzing dat het berekende gemiddelde van de Noordelijke Bouwstreek goed is. Eveneens voor het boekjaar 1939/40 zijn van 7 van de 9 bedrijven in het Oldambt, de kostenfactoren bekend. Het gemiddelde der kostenfactoren is hier 80. In het frequentie-diagram (bijlage XXI) van 't Oldambt ligt kostengroep 78 zoodanig, dat het aantal gevallen er boven en beneden ongeveer gelijk is. Het berekende gemiddelde voor 't Oldambt ligt dus op deze gegevens afgaande, vrij dicht bij het midden van het frequentie-diagram, met een kleine afwijking naar boven.

1) bijlage X XI

Veenkoloniën.

Voor de fabrieksaardappelen zijn twee berekeningen opgezet. In de eerste plaats, indien de geheele oogst voor verwerking tot aardappelmeel bestemd is en in de tweede plaats, indien een belangrijk kwantum (12.000 kg.) als consumptie-aardappelen kan worden afgezet.

In de laatste jaren heeft een sterke verschuiving in het gebruik van aardappellassen in de Veenkoloniën plaats gevonden, vooral door het verbod van het ras Thorbecke. De mogelijkheid bestaat, dat naar quantiteit minder productieve rassen moesten worden gebruikt, dan de Thorbecke.

Van 8 van de 9 bedrijven zijn uit de gegevens van de kostprijs-boekhoudingen door den Accountantsdienst kostenfactoren berekend. Het gemiddelde van de kostenfactoren is 86.4; het bedrijf No. 87 dat niet tot dit gemiddelde heeft bijgedragen heeft lagere kosten dan de meeste andere bedrijven. Brengen we dit in rekening, dan kunnen we de gemiddelde kostenfactor van de groep van 9 bedrijven globaal waarschijnlijk wel op 85 stellen. In het frequentie-diagram (bijlage XXI) van de Veenkoloniën ligt kostengroep 75 zoodanig, dat het aantal gevallen er boven en er onder ongeveer gelijk is. Op deze gegevens afgaande blijken dus de onderzochte bedrijven in doorsnede vrij veel naar boven af te wijken van het midden van het frequentie-diagram.

Overijssel.

De geringe omvang van den akkerbouw en vermoedelijk hier en daar de aanwezigheid van relatief veel arbeidskrachten van eigen gezinsleden kunnen waarschijnlijk de nogal groote afwijkingen in de gegevens van de bedrijven onderling verklaren. De loonpost is zonder twijfel hoog. De verschillen in prijzen tusschen West- en Oost-Overijssel worden grootendeels veroorzaakt door het verschil in de gemiddelde pacht ad f. 35.-

's-Gravenhage, 23 Augustus 1941.

Landbouw-Economisch Instituut,

De Directeur,

Haringa

OPBRENGSTEN VAN HET HOOFDPRODUCT (in kg. per ha.)

1. Berekend is de gemiddelde opbrengst van de bedrijven, waarvan de gegevens bekend zijn, over het aantal jaren waarop ze betrekking hebben.
2. Berekend is het quotiënt van:
 - a. de gemiddelde opbrengst over de jaren 1930 t/m 1939 en
 - b. " " " " hetzelfde jaar (jaren) waarop de gegevens ad 1 betrekking hebben voor het geheele gebied, waarin de betreffende bedrijven zijn gelegen. Deze cijfers zijn ontleend aan de "Verslagen en Mededeeling van de Directie van den Landbouw".
 Er is verondersteld, dat dit quotiënt voor de opbrengsten van het geheele gebied gelijk is aan dat van de afzonderlijke bedrijven. De toevalligheid die in de opbrengst van één of enkele jaren gelegen is, wordt nu geneutraliseerd door:
3. het product van Kolom 1 en Kolom 2 te berekenen en de aldus verkregen genormaliseerde opbrengst tot uitgangspunt voor de kostprijsberekening te kiezen.
4. Tenslotte is deze opbrengst verminderd met de te verwachten oogstdepressie op grond van de geringe stikstofgift.

A. GRONINGEN: NOORDELIJKE BOUWSTREEK EN HET OLDAMBT.

PRODUCT	Noordelijke Bouwstreek				Oldambt			
	1	2	3	4	1	2	3	4
Wintertarwe	3.987	<u>3.299</u> 3.362	3.912	3.677	3.554	<u>3.021</u> 3.168	3.389	3.186
Zomertarwe	3.800	<u>2.943</u> 3.145	3.556	3.343	3.324	<u>2.741</u> 2.898	3.144	2.955
Wintergerst	3.838	<u>3.473</u> 3.404	3.916	3.681	4.078 3.578	<u>3.285</u> 3.279	4.085 3.584	3.840 3.369
Haver ')	4.531	-	4.531	4.440	4.212	-	4.212	4.128
Erwten	3.595	<u>2.741</u> 2.909	3.387	-	2.526	<u>2.329</u> 2.408	2.443	-
Suikerbieten	37.235	<u>35.430</u> 36.200	36.442	34.984	34.498	<u>35.707</u> 37.276	33.046	31.724

Kolom 1. Gemiddelde opbrengst der bedrijven van de Bedrijfsstudiegroepen over 1936 t/m 1939.

Kolom 2. Quotiënt gem. opbrengst 1930/'39 en 1936/'39 van resp. Noordelijke Bouwstreek en Oldambt.

Kolom 3. Genormaliseerde opbrengst: kolom 1 x kolom 2.

Kolom 4. Idem na aftrek van oogstdepressie: tarwe en gerst 6%; haver 2%; erwten nihil; suikerbieten 4%.

B. GRONINGER VEENKOLONIEN.

PRODUCT	1	2	3	4
Rogge	3779	<u>2723</u> 3161	3255	3027
Haver ')	4350	<u>3853</u> 3930	4265	4094
Zomertarwe	2996	<u>2701</u> 2769	2922	2688
Aardappelen	34.596	<u>433.6</u> 473	31.714	24.494

Kolom 1: Gemiddelde opbrengst van 10 bedrijven van den Accountantsdienst van oogst 1938.

Kolom 2: Quotiënt van de gemiddelde opbrengst over 1930 t/m 1939 en over 1938 van het gebied der Groninger Veenkolonien.

Kolom 3: Genormaliseerde opbrengst = kol. 1 x kol. 2

Kolom 4: idem na oogstdepressie van 7% voor rogge; 4% voor haver, 8% voor tarwe en 7% voor aardappelen.

Oost-Overijssel

West-Overijssel

Product	1	2	3	1	2	3
Rogge	2427	$\frac{30.5}{29.3}$	2526	2397	$\frac{30.5}{29.3}$	2495
Haver ¹⁾	3242	$\frac{44.8}{56.1}$	2589	-	-	-
Aardappelen	24.613	$\frac{218}{261}$	20.558	20.993	$\frac{218}{261}$	17.534

Kolom 1: Gemiddelde opbrengst van 10 resp. 6 bedrijven van den Accountantsdienst van oogst 1938.

Kolom 2: Quotiënt van de gemiddelde opbrengst (in hl.) over 1930 - 1939 en over 1938 van het Zandgebied van Overijssel.

Kolom 3: Genormaliseerde opbrengst = kol.1 x kol.2.

N.B. Aangezien de praktijk-stikstofgift lager was dan de voor oogst 1942 toegewezen hoeveelheid is geen oogstdepressie toegepast.

¹⁾ Uit de onderstaande tabel van het voortschrijdende 5-jaarlijksche gemiddelde van haver blijkt, dat de opbrengst van haver een stijgende trend vertoont. De gemiddelde opbrengst over de jaren 1930-1939 kan hierbij dus niet worden gebruikt om te komen tot de genormaliseerde opbrengst. Derhalve is voor de Noordelijke Bouwstreek het hoger gemiddelde van 1936 - 1939 aangehouden, terwijl voor de Veenkoloniën het gemiddelde van 1935 - 1939 is gebruikt.

H A V E R.

Gemiddelde opbrengst in kg. van	Noordelijke Bouwstreek	Oldambt	Veenkoloniën
1930 t/m 1934	3444	2971	3256
1931 t/m 1935	3504	3045	3363
1932 t/m 1936	3647	3195	3530
1933 t/m 1937	3703	3355	3635
1934 t/m 1938	3905	3552	3798
1935 t/m 1939	4016	3710	3853

Voor erwten was de trend niet duidelijk te constateeren. In de betreffende bijlagen is dan ook hiermee geen rekening gehouden. Echter is in de tekst ook een kostprijsberekening opgenomen, waarbij van een 5% hogere opbrengst is uitgegaan.

A. S T R O O.

	Noordelijke Bouwstreek en Oldambt.					Gron. Veenkoloniën			Overijssel	
	Winter- tarwe	Zomer- tarwe	Winter- gerst	Haver	Erwten	Rogge	Haver	Zomer- tarwe	Rogge	Haver
Opbr. in kg. per ha.	6100	6400	4000	4800	2250	6100	4900	5200	4300	3500
Na afrekgst. pres- sie 1)	5490	5400	3600	4320	2250	5490	4410	4680	-	-
Opbr. in guldens (graanstroo à f. 1) en erwtstroo à f. 35 per 1000 kg.)	104	103	68	82	79	105	84	90	82	66

1). Als depressie voor het stroe is gerekend 10% voor de granen en nihil voor erwten.

B. BIETENKOPPEN. EN - LOOF.

Op grond van door verschillende boekhoudbureaux e.a. verstrekte cijfers is de gemiddelde opbrengst van het verkochte bietenloof van oogst 1940 te stellen op:

- + f. 155.- per ha. voor Groningen.
+ f. 55 à f. 60 per ha. voor Zeeland.
+ f. 55 per ha. voor Westelijk Noordbrabant.
+ f. 100 per ha. voor de Haarlemmermeer.

Aangezien bij het onderhavige onderzoek de kostprijs van suikerbieten alleen kon worden gebaseerd op cijfers uit Groningen is een aftrek van f. 150 per ha., verminderd met f. 20 voor oogstdepressie, aangehouden.

C. POOTAARDAPPELEN, KRIEL, CONSUMPTIEAARDAPPELEN.

Veenkoloniën: fabrieksaardappelen.

a. aftrek pootgoed.

BEREKEND UIT DE GEGEVENS VAN DE OOGSTJAREN 1938, 1939 EN 1940 VAN DEZELFDE 47 BEDRIJVEN (IN ELK DER JAREN), DIE AANGESLOTEN ZIJN BIJ HET BOEKHOUDBUREAU VAN DEN VEENKOLONIALEN BOERENBOND TE VEENDAM.

Oogstjaar	Opp.aard. (gemeten) ha.	Totale opbrengst	Bestemming opbrengst				
			fabriek	consump- tie	voeder	pootgoed	
						eigen beh.	verkoop
1938	251.92	7881.634	7020.210	75.130	21.791	702.290	62.213
1939	242.86	7655.017	6670.507	70.580	10.115	822.800	81.015
1940	322.04						

De hoeveelheid pootgoed, die afgezonderd wordt uit den oogst, wordt niet bepaald door de oppervlakte aardappelen in hetzelfde oogstjaar, maar in het volgende oogstjaar:

oogstjaar:
 dus voor oogst 1938 voor eigen gebruik $\frac{702290}{242,86} = 2892$ per ha.

voor verkoop $\frac{62.213}{242,87} = 256$ per ha.

dus voor oogst 1939 voor eigen gebruik $\frac{822800}{322.04} = 2555$ per ha.

voor verkoop $\frac{81015}{322,04} = 252$ per ha.

dus gemiddeld in beide jaren per ha.:

voor eigen gebruik + 2700 kg.

voor verkoop $\frac{+}{+}$ 250 kg.

totaal + 2950 kg.

Gerekend voor een prijs van f.3.- per 100 kg. dus

$$29,5 \times f.3 = f. 88.50$$

b. aftrek opbrengst consumptieaardappelen.

Volgens een mededeeling van de Nederlandsche Akkerbouw-Centrale mag gerekend worden op een afname van rond 12.000 kg. fabrieks-aardappelen voor consumptie. De beginprijs van deze aardappelen is voor oogst 1941 gesteld op f. 3.30. Bij de berekening is men er van uitgegaan, dat deze prijs ook zal gelden voor veenaardappelen voor oogst 1942.

Met het sorteeren van de consumptie-aardappelen uit de totale oogst zijn extra-kosten gemoeid, die niet in rekening zijn gebracht bij de productiekosten van de totale opbrengst. Veel gegevens over sorteerkosten staan ons niet ter beschikking. Rekening houdende met een loonsverhoging van 25% t.o. van 1939 konden wij uit eenige rapporten van den Accountantsdienst de volgende sorteerkosten per 100 kg. berekenen: 17, 18, 20, 27½, 30 en 46½ cent. Vermoedelijk zijn wij niet aan den lagen kant door 30 cent per 100 kg. te rekenen voor sorteerkosten. De voor consumptie bestemde aardappelen brengen dan netto f.3 per 100 kg. op.

OVERIJSSSEL: Consumptie-aardappelen.

a. aftrek pootgoed.

De hoeveelheid is ontleend aan het gemiddeld per ha. gebruikte quantum op 16 Overijsselsche bedrijven. Het opmerkelijke verschil met Veenkoloniën is waarschijnlijk te verklaren uit het gebruik van uiteenlopende maten pots, ook in verband met verschillen in de verbouwde rassen.

b. aftrek kriel.

Door den Rijkslandbouwconsulent voor Oost-Overijssel werd de kriel op 10% van de totale opbrengst geschat. Volgens een mededeeling van de N.A.C. kan de waarde van deze voeraardappelen op f.2.50 per 100 kg. gesteld worden.

TOELICHTING OP DE WIJZIGINGS-COEFFICIENTEN DER PRODUCTIEKOSTEN-ELEMENTEN
VOOR OOGST 1942.

A. GRONINGEN: NOORDELIJKE BOUWSTREEK EN OLDAMBT.

Voor een aantal kostenelementen konden de wijzigingscoëfficiënten van 1941 t.o.v. 1939 worden berekend, op grond van de door den Rijkslandbouwconsulent voor Noordelijk Groningen verstrekte gegevens, die zijnerzijds door informaties zijn verkregen.

Bij het onderhavige onderzoek zijn o.a. de gemiddelde kosten van 1936 t/m 1939 tot uitgangspunt genomen.

Gezien het verloop van het kostenpeil in de jaren 1936 t/m 1939 leek het ons geen bezwaar om t.o.v. deze 4 jaren dezelfde coëfficiënten toe te passen. Voorts is nagegaan in hoeverre een verandering van 1942 t.o.v. 1941 is te verwachten, zoodat de verandering van 1942 t.o.v. genoemde vier jaren kon worden berekend. De meeste der onderstaande coëfficiënten zijn op deze wijze vastgesteld.

In bepaalde gevallen is op andere wijze de prijsstijging nagegaan (uit marktberichten e.d.). Tenslotte is voor bepaalde posten met ter zake kundige instellingen overleg gepleegd.

1,2. Onderhoud werktuigen (1,30), afschrijving werktuigen (1,60): De meest betrouwbare gegevens hierover werden verstrekt door de afdeling landbouw-werktuigen van de Coöperatieve Aan- en Verkoopvereniging "Centraal Bureau" te Rotterdam. Op grond hiervan viel een prijsstijging van + 60% te constateren. De wijzigingscoëfficiënt van de afschrijving werd aldus vastgesteld op 1,60; aangezien we voor het onderhoud hebben aangenomen, dat de helft voor materiaal en de helft voor arbeid wordt besteed is de coëfficiënt voor onderhoud, in de veronderstelling dat geen loonsverhoging zal plaats hebben berekend op 1,30.

3. Rente doode inventaris (1,14): Berekend is een percentage van 4% inplaats van $3\frac{1}{2}\%$ over eenzelfde bedrag.

4. Rente omlopend kapitaal. In het bovengenoemde rapport van den Rijkslandbouwconsulent voor Noordelijk Groningen opnieuw berekend voor 1941; voor 1942 is het bedrag van f.6.44 per h.a. aangehouden.

5. Brandverzekering oogst en doode inventaris (1,30): De waarde van den oogst is + 30% gestegen t.o.v. de vier basisjaren. Voor den dooden inventaris lijk ons eenzelfde percentage niet aan den hoogen kant.

6. Hagel-, storm- en molestverzekering (1,30): Als boven.

7. Abonnementen, reiskosten, port, telefoon, enz. (1,10): Volgens het onder 4 genoemde rapport.

8. Drainagemateriaal (1,20): Gegevens van de Commissie voor de bedrijfsstudie der Groninger Mij. van Landbouw en van de Nederlandsche Heide-Maatschappij.

9, 11. Kalk en kalimestoffen (1,12 en 1,25): De prijsverhoging t.o.v. de basisjaren is nagegaan; er is verder gerekend met een normale gift en met 2% omzetbelasting.

10. Fosforzuurmeststoffen (1,36): Hoewel practisch geen nieuwe gift mogelijk zal zijn, is gerekend met een uitputting van de reserve gelijk aan de normale gift.

12 en 14. Groenbemesting (3,00) en stalmest (1,20): Volgens het onder 4 genoemde rapport. De sterke prijsstijging van de groen bemesting moet verklaard worden uit de zeer sterke prijsstijging van het klaverzaad.

15 en 19. Arbeidsloonen (1,245): De loonsverhoging bedroeg in 1940 gemiddeld 8,2% en in 1941 15% volgens het onder 4 genoemde rapport. Met een eventuele loonsverhoging voor oogst 1942 is geen rekening gehouden.

16 en 20. Kosten paarden: Volgens een nieuw opgezette berekening door de Groningsche Bedrijfsstudiegroepen bedragen de kosten voor één paardenuur in de Noordelijke Bouwstreek en in het Oldambt 1,5 maal de voordien berekende paardenkosten voor de jaren 1936 t/m 1939.

- 17. 21. Kosten tractor (2,00):
- 22. Kosten zichtmachine (1,80):
- 23. Dorschen (1,275):
- 25. Ontsmetting (1,30):
- 28. Bestrijding plantenziekten (1,30):
- 30. Vracht (1,50):

Volgens het onder 4 genoemde rapport.

18. Kosten extra personeel: Op grond van genoemd rapport is uitgegaan van 1 man extra op een bedrijf van ± 45 ha.

24. Zaaizaad: Berekend naar de verhouding van den vastgestelden prijs voor oogst '41 resp. oogst 1938 voor het betreffende gewas.

26. Stikstof: De prijsstijging t.o.v. 1939 van de binnenlandsche stikstof is nagegaan. Met een sterkere prijsstijging tengevolge van het eventueel invoeren van duurder stikstof uit het buitenland is geen rekening gehouden. Als hoeveelheid is berekend 90% voor de granen en 87% voor de suikerbieten, daar voor deze producten een oogstdepressie van 10% resp. 13% is berekend, terwijl voorts is aangenomen dat het totaal stikstofverbruik (inclusief de uitputting van de bodemreserve) gelijk is aan het verbruik door een normaal gewas verminderd met het percentage der oogstdepressie.

29. Sociale lasten: Behalve de invloed van de stijging van de loonen zijn de kosten voortvloeiende uit de kinderbijslagwet gerekend.

31. Weegloon (1,0):

34. Omgeploegd (1,0):

35. Diversen (1,10):

36. Keurloon en plombeering:

Volgens het onder 4 genoemde rapport.

B. GRONINGER VEENKOLONIEN, ■

C. OVERIJSSSEL.

De gegevens dezer bedrijven zijn verzameld door den Accountantsdienst van het Departement van Landbouw en Visserij. De kostenelementen vertoonen derhalve een andere groepeeringswijze. Bovendien zijn hier enkele kostenelementen die niet zonder meer vergelijkbaar zijn met die der Bedrijfstudiegroepen, zoodat ze hieronder afzonderlijk worden vermeld.

Kleingereedschap (1,40): Volgens de enquête gehouden in het voorjaar 1941, ten behoeve van het Melkrapport.

Klein onderhoud gebouwen (1,30): Idem.

Algemeene kosten (1,10): Vergelijken met de post "Abonnementen, reiskosten, porti, telefoon, enz." der Bedrijfstudiegroepen (ad.A No.7)

Bindertouw (4,00): Volgens het onder ad A No.4 genoemde rapport.

- 1) Nadat in een vergevorderd stadium van het onderzoek nader overleg met het C.I.L.O. is gepleegd, is gebleken, dat deze percentages gewijzigd moesten worden, zooals in de betreffende bijlagen is aangegeven. Dientengevolge had ook de wijzigingscoëfficiënt voor stikstof een verandering moeten ondergaan. Daar deze verandering nauwelijks van invloed was op het eindresultaat en zeer omslachtig zou zijn geweest, is ze achterwege gelaten.

SPECIFICATIE VAN DE GEMIDDELDDE INDIRECTE PRODUCTIEKOSTEN
VAN EEN AANTAL BEDRIJVEN IN GRONINGEN.
(in guldens per ha.)

BILAGE III

KOSTENELEMENTEN	Noordelijke Bouwstreek						Oldambt							
	1936	1937	1938	1939	Gem. 1936 t/m 1939	Wijz. coëff 1942	Omgere- kende kosten 1942	1936	1937	1938	1939	Gem. 1936 t/m 1939	Wijz. coëff 1942	Omgere- kende kosten 1942
1. Onderh. werktuigen	4.15	5.23	4.15	4.72	4.56	1.30	5.93	5.73	5.45	4.07	4.09	4.83	1.30	6.28
2. afschrijving werkt.	7.33	8.34	8.57	8.57	8.20	1.60	13.12	6.87	6.82	7.41	7.35	7.41	1.60	11.38
3. Rente doode invent.	2.34	2.30	2.25	2.31	2.30	1.14	2.62	1.80	1.67	1.55	1.92	1.74	1.14	1.98
4. Rente omlopend kap.	2.82	2.47	2.47	2.48	2.56	1.14	6.44	2.77	2.46	2.46	2.46	2.54	1.14	6.44
5. Brandverz. oogst + doode inventaris	- .60	- .51	- .48	- .57	- .54	1.30	- .70	- .93	1.26	1.14	1.62	1.24	1.30	1.61
6. Hagel, storm en mo- lestverz.	- .28	- .28	- .41	- .43	- .35	1.30	- .46	- .62	- .88	- .56	- .71	- .69	1.30	- .90
7. Abon, reiskosten	5.94	5.65	5.91	5.77	5.82	1.10	6.40	3.95	4.20	4.81	4.30	4.32	1.10	4.75
8. Drainagemateriaal	1.85	2.90	1.46	1.70	1.98	1.20	2.38	1.56	2.81	1.57	1.97	1.98	1.20	2.38
9. Kalkmeststoffen	3.09	6.28	2.61	2.23	3.55	1.12	3.98	1.44	3.53	3.71	2.03	2.68	1.12	3.55
10. Fosforzuurmeststoffen	6.39	5.03	5.56	5.68	5.67	1.36	7.71	5.11	3.56	4.00	3.76	4.11	1.36	5.59
11. Kalkmeststoffen	5.16	6.64	5.50	5.50	5.70	1.25	7.13	3.69	2.07	2.64	2.67	2.77	1.25	3.46
12. Groenbemesting	- .73	1.14	- .79	- .59	- .81	3.00	2.43	- .06	- .09	- .28	- .52	- .24	3.00	- .72
13. Diversen	1.19	1.15	- .76	- .74	- .96	1.10	1.06	- .43	- .27	- .40	- .02	- .28	1.10	- .31
14. Stalmest	- .00	- .00	1.82	1.35	- .79	1.20	- .95	- .00	- .00	1.14	- .93	- .52	1.20	- .62
15. Arbeidsloon	25.80	29.79	25.32	24.17	26.27	1.245	32.71	28.62	33.42	27.83	26.33	29.05	1.245	36.17
16. Kosten paarden	20.55	18.68	14.86	13.07	16.79	1.50	25.19	23.49	26.68	23.24	20.30	23.43	1.50	35.14
17. Kosten tractor	1.58	3.50	5.33	5.24	3.91	2.00	7.82	- .00	- .00	1.08	1.03	- .53	2.00	1.06
18. Kosten extra perso- neel	- .00	- .00	- .00	- .00	- .00	- .00	12.50	- .00	- .00	- .00	- .00	- .00	- .00	12.50
Totaal	89.80	99.89	88.25	85.12	90.76	- .00	139.53	87.07	95.17	87.89	82.01	88.06	- .00	134.29

SPECIFICATIE VAN DE GEMIDDELTE DIRECTE KOSTEN VAN WINTERPAWEN VAN EEN
AANTAL BUTJEFVEN IN GRONINGEN
(in guldens per ha.)

NIET VOOR PUBLICATIE

(in guldens per ha.)															BILAGE IV	
KOSTENELEMENTEN	NOORDELIJKE BOUTSTREEK						OLDAARBT									
	1936	1937	1938	1939	Gem. 1936/39	Wijz. coëff.	Omgekeerde relaties 1936 1942	1936	1937	1938	1939	Gem. 1936 1939	Wijz. coëff.	Omgekeerde relaties 1936 1942		
Totaal Indirectekosten	89.80	99.89	88.25	85.12	90.76		139.53	87.07	95.17	87.89	82.01	88.04		134.29		
Directe kosten:																
19. Arbeidsloon	40.79	36.99	35.10	45.28	39.54	1.245	49.23	46.75	43.29	41.00	40.96	43.00	1.245	53.54		
20. Kosten paarden	11.51	9.55	9.90	10.23	10.30	1.5	15.45	16.12	15.82	15.37	13.26	15.14	1.5	22.71		
21. Kosten tractor	0.81	1.35	2.00	2.21	1.57	2.00	3.14	2.06	4.81	4.31	3.11	3.58	1.80	6.44		
22. Kosten zicthmachine	6.51	7.30	8.13	7.21	7.29	1.8	13.12	0.02	0.02	0.40	0.75	0.29	2.00	0.58		
23. Dorschen	23.33	26.92	30.37	27.46	27.02	1.275	34.45	20.17	20.36	20.59	21.05	20.54	1.275	26.23		
24. Zaaizaad	16.72	17.13	17.56	18.25	17.42	1.32	22.95	15.61	16.69	15.48	16.42	16.05	1.32	21.79		
25. Ontsmetting	0.66	1.00	0.83	0.59	0.77	1.39	1.07	0.55	0.68	0.60	0.64	0.62	1.39	0.86		
26. Stikstofbemesting	13.27	15.84	16.69	17.54	15.84	1.015	16.08	5.87	9.35	10.92	13.64	9.95	1.015	10.14		
27. Stalmest	0.16	0.42	0.25	0.51	0.21	1.20	0.16	0.27	0.64	0.09	0.09	0.02	1.20	0.02		
28. Bestrijding plantenz.	4.04	3.89	3.69	4.04	3.92	1.30	5.10	4.74	4.57	4.14	4.16	4.40	1.30	6.05		
29. Sociale lasten	8.19	7.38	10.23	9.62	8.87	1.50	13.31	3.37	4.31	4.05	5.04	4.19	1.50	6.29		
30. Vracht	1.32	1.07	1.36	1.20	1.24	1.00	1.24	0.97	1.12	1.19	1.00	1.07	1.00	1.07		
31. Weegloon	0.07	6.56	1.26	0.05	1.96	1.00	1.96	0.00	1.24	0.14	0.00	0.35	1.00	0.35		
34. Omgeploegd	-	-	-	-	0.03	1.10	0.03	-	0.83	0.07	-	0.23	1.10	0.25		
35. Diversen	-	-	-	-	0.15	1.00	0.15	-	-	-	-	-	-	-		
36. Keurloon+plowbeering	-	-	-	-	0.15	1.00	0.15	-	-	-	-	-	-	-		
Totale kosten	217.18	235.29	226.23	229.34	227.02		317.28	204.56	218.90	206.33	202.04	207.97		291.25		
Aantal waarnemingen (bedrijven)	10	16	19	17	62			7	9	18	6	40				

SPECIFICATIE VAN DE GEMIDDELDDE DIRECTE KOSTEN VAN ZOMERTARWE
VAN EEN AANTAL BEDRIJVEN IN GRONINGEN
(in guldens per ha.)

NIET VOOR PUBLICATIE

BIJLAGE V

NOORDELIJKE BOUWSTREEK														OUDAMBET			
KOSTENELEMENTEN	1936	1937	1938	1939	Gem. 1936 t/m 1939	Wijz. coëff	Omgere- kende kosten 1942	1936	1937	1938	1939	Gem. 1936 t/m 1939	Wijz. coëff	Omgere- kende kosten 1942			
Totaal, Indirecte kosten	89.80	99.89	88.25	85.12	90.76		139.53	87.07	95.17	87.89	82.01	88.04		134.29			
Directe kosten:																	
19.Arbeidsloonen	48.07	41.23	30.82	33.21	38.33	1.245	47.78	47.65	50.90	54.36	37.90	47.70	1.245	59.39			
20.Kosten paarden	10.56	13.00	11.79	9.82	11.29	1.5	16.94	15.23	14.71	17.25	13.82	15.25	1.5	22.88			
21.Kosten tractor	1.87	0.65	5.94	2.46	2.73	2.00	5.46	0.00	0.00	0.00	0.29	0.07	2.00	0.14			
22.Kosten zichtmachine	1.60	7.03	7.94	7.95	6.13	1.80	11.03	2.27	0.00	0.00	3.57	1.46	1.80	2.63			
23.Dorschen	21.81	29.64	29.67	26.04	26.79	1.275	34.16	17.81	15.76	20.78	17.91	18.06	1.275	23.03			
24.Zaaizaad	17.02	19.35	17.11	17.53	17.75	1.32	23.43	17.20	18.59	18.68	17.65	18.03	1.32	23.80			
25.Ontmetting	0.65	0.66	0.72	0.63	0.67	1.30	0.87	0.56	0.58	0.61	0.71	0.62	1.30	0.81			
26.Stikstofbemesting	13.64	15.16	13.49	13.73	14.01	1.015	14.22	9.11	6.77	10.81	11.31	9.50	1.015	9.64			
27.Stalmest	0.00	0.00	0.52	0.02	0.14	1.20	0.17	0.00	0.00	0.24	0.00	0.06	1.20	0.07			
28.Bestrijding plantenz.	2.49	0.46	0.51	0.09	0.89	1.30	1.16	1.17	0.16	0.66	0.08	0.52	1.30	0.68			
29.Sociale lasten	4.57	4.35	3.66	3.38	3.99	1.30	5.19	4.78	4.67	4.64	3.83	4.48	1.30	5.82			
30.Vracht	6.62	7.54	9.52	9.87	8.39	1.50	12.59	4.25	3.97	3.92	4.84	4.24	1.50	6.36			
31.Weegloon	1.12	1.17	1.32	1.11	1.18	1.00	1.18	1.04	0.98	1.18	0.93	1.03	1.00	1.03			
34.Omgelooed	0.00	0.58	0.00	0.29	0.22	1.00	0.22	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.00	0.00			
35.Diversen	0.00	0.00	0.18	0.16	0.09	1.10	0.10	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.10	0.00			
36.Keurloon+Plombeering	0.00	0.00	0.00	0.31	0.08	1.00	0.08	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.00	0.00			
Totale kosten	219.82	240.71	221.44	211.72	233.44		314.05	208.14	212.26	221.02	194.85	209.08		290.57			
Aantal waarnemingen (bedrijven)	2	6	16	22	46			7	7	17	9	40					

SPECIFICATIE VAN DE GEMIDDELD DIRECTE KOSTEN VAN WINTERGERST VAN EEN
AANTAL BEDRIJVEN IN GRONINGEN.
(in guldens per ha)

KOSTENELLEMENTEN	NOODELIJKE BOUWSTREEK					OLDAMBT					BILAGE VI			
	1936	1937	1938	1939	Gem. 1936 t/m 1939	Wijz. coëff	Omgere- kende kosten 1942	1936	1937	1938	1939	Gem. 1936 t/m 1939	Wijz. coëff	Omgere- kende kosten 1942
Totaal Indirecte Kosten:	89.90	99.89	88.25	85.12	90.76		139.53	87.07	95.17	87.89	82.01	88.04		134.29
Directe kosten:														
19. Arbeidsloonen	34.31	38.79	34.08	46.26	38.36	1.245	47.76	43.46	40.06	38.14	57.10	44.69	1.245	54.77
20. Kosten paarden	11.31	10.56	10.74	8.90	10.38	1.5	15.57	18.50	13.39	14.25	11.58	14.43	1.5	21.65
21. Kosten tractor	0.41	0.76	1.79	3.12	1.52	2.---	3.04	-	-	-	-	-	2.---	-
22. Kosten zichtmachine	7.86	3.82	7.48	5.53	6.17	1.80	11.11	-	1.45	-	-	0.36	1.80	0.65
23. Dorschen	24.09	23.26	26.37	21.74	23.87	1.275	30.43	18.17	17.72	17.12	19.93	18.11	1.275	23.09
24. Zaaizaad	10.20	9.95	11.94	9.73	10.46	1.54	16.11	7.14	9.74	10.05	12.49	9.87	1.54	15.20
25. Ontmetting	0.71	0.77	0.73	0.65	0.72	1.30	0.94	0.51	0.71	0.64	0.53	0.60	1.30	0.78
26. Stikstofbemesting	13.33	14.51	14.46	17.24	14.89	1.015	15.11	14.84	11.85	13.78	15.76	14.06	1.015	14.27
27. Stalmest	-	-	1.67	1.38	0.76	1.20	0.91	-	-	-	-	-	1.20	-
28. Bestrijding plantenz.	-	-	0.05	-	0.01	1.30	0.01	-	-	0.01	-	-	1.30	-
29. Sociale lasten	3.62	3.95	3.55	4.22	3.84	1.30	4.99	4.24	4.35	3.82	5.11	4.38	1.30	5.69
30. Vracht	9.30	7.63	9.07	8.73	8.68	1.50	13.02	4.03	3.97	3.31	3.89	3.80	1.50	5.70
31. Teegloon	0.96	0.75	0.85	0.69	0.81	1.---	0.81	0.85	0.69	1.11	0.72	0.84	1.---	0.84
34. Omgeploegd	-	0.40	2.59	-	0.75	1.---	0.75	-	-	0.47	-	0.12	1.---	0.12
35. Diversen	-	1.66	0.82	-	0.62	1.10	0.68	5.59	-	-	-	1.40	1.10	1.54
Totale kosten:	205.90	216.70	214.44	213.31	212.60		300.77	204.40	199.10	190.59	209.12	200.70	.	278.59
Aantal waarnemingen (bedrijven)	10	16	19	14	59			6	9	18	3	36		

SPECIFICATIE VAN DE GEMIDDELTE DIRECTE KOSTEN VAN HAVER VAN EEN
AANTAL BEDRIJVEN IN GRONINGER.
(in guldens per ha.)

BIJLAGE VII

NOORDELIJKE BOUWSTREEK															OLDBEMER				
KOSTENELLEMENTEN	1936	1937	1938	1939	Gem. 1936 t/m 1939	Wijz. coëff	Omgere- kende kosten 1942	1936	1937	1938	1939	Gem. 1936 t/m 1939	Wijz. coëff	Onger- kende kosten 1942					
Totaal Indirecte Kosten:	89.80	99.89	88.25	85.12	90.76		139.53	87.07	95.17	87.89	82.01	88.06		134.2					
Directe kosten:																			
19. Arbeidsloonen	43.65	42.89	41.83	31.85	40.06	1.245	49.87	50.51	44.86	50.35	39.82	46.39	1.245	57.7					
20. Kosten paarden	12.80	10.96	11.44	9.90	11.28	1.5	16.92	15.98	16.23	16.18	12.34	15.18	1.5	22.7					
21. Kosten tractor	-.68	-.64	2.15	2.97	1.61	2. —	3.22	—	—	-.37	-.15	-.13	2. —	-.2					
22. Kosten zichtmachine	4.80	3.87	7.48	7.87	6.01	1.80	10.82	-.42	1.71	-.97	1.62	1.18	1.80	2.1					
23. Dorschen	23.71	24.10	28.98	24.05	25.21	1.275	32.14	20.56	18.35	21.93	18.73	19.89	1.275	25.3					
24. Zaaizaad	12.80	10.76	10.55	9.25	10.84	1.60	17.34	13.71	15.91	12.46	12.22	13.58	1.60	21.7					
25. Ontsmetting	-.70	-.66	-.88	-.60	-.71	1.30	-.92	-.47	-.65	-.74	-.76	-.66	1.30	-.8					
26. Stikstofbemesting	12.83	12.65	13.28	12.62	12.85	1.015	13.04	11.53	12.11	14.63	12.68	12.74	1.015	12.9					
27. Stalmest	—	—	-.27	1.26	-.38	1.20	-.46	—	—	-.82	-.45	-.32	1.20	-.3					
28. Bestrijding plantenz.	-.42	-.21	-.42	-.09	-.29	1.30	-.38	-.64	—	-.50	—	-.29	1.30	-.3					
29. Sociale lasten	4.26	4.27	4.14	3.38	4.04	1.30	5.21	4.77	4.64	4.62	4.02	4.51	1.30	5.8					
30. Vracht	8.74	8.79	10.73	11.04	9.83	1.50	14.75	5.68	4.09	4.28	5.18	4.81	1.50	7.2					
31. Weegloon	-.92	-.90	1.15	-.91	-.97	1. —	-.97	-.85	-.86	1.07	-.76	-.89	1. —	-.8					
34. Omgeploegd	-.50	—	—	—	-.13	1. —	-.13	—	—	—	—	—	1. —	—					
35. Diversen	—	-.79	-.83	-.21	-.46	1.10	-.51	—	—	—	—	—	1.10	—					
36. Keurloon+plombeering	—	—	—	-.46	-.12	1. —	-.12	—	—	—	—	—	1. —	—					
Totale kosten	216.61	221.38	222.38	201.58	215.52		306.33	212.29	214.58	216.81	190.74	208.63		292.8					
Aantal waarnemingen (bedrijven)	10	16	19	19	64			7	9	17	9	42							

I. E. I.

SPECIFICATIE VAN DE GEMIDDELDDE DIRECTE KOSTEN VAN ERVEN VAN EEN
AANTAL BEDRIJVEN IN GRONINGEN
(in guldens per ha.)

KOSTENLEMENTEN	NOORDLIJKE BOUYSTREEK					ZUIDWEST					BILAGE VIII				
	1936	1937	1938	1939	Gem. 1936 t/m 1939	Wijz. coëff	Omgere- kende kosten 1942	1936	1937	1938	1939	Gem. 1936 t/m 1939	Wijz. coëff	Omgere- kende kosten 1942	
Totaal Indirecte Kosten:	89.80	99.89	88.25	85.12	90.76		139.53	87.07	95.17	87.89	82.01	88.06		134.29	
Directe kosten:															
19. Arbeidsloonen	61.88	52.45	64.69	62.26	60.32	1.245	75.10	63.06	49.80	60.80	68.27	60.35	1.245	75.14	
20. Kosten paarden	13.62	12.73	12.36	11.41	12.53	1.5	18.80	14.85	15.42	15.87	12.64	14.70	1.5	22.05	
21. Kosten tractor	18.22	17.76	19.23	24.63	19.96	2.275	25.45	12.95	14.96	16.86	14.50	14.82	2.275	18.90	
23. Dorschen	32.64	28.63	29.83	27.37	29.62	1.62	47.98	35.54	40.81	39.30	39.17	38.71	1.62	62.71	
24. Zaaizaad	5.56	5.59	5.58	5.50	5.56	1.39	7.8	2.26	2.32	4.15	4.17	2.23	1.39	2.96	
25. Ontmetting	0.62	0.49	0.87	0.19	0.54	1.13	0.61	3.45	2.00	4.23	0.78	2.62	1.13	2.96	
26. Stikstofbemesting	0.00	0.00	0.00	0.00	0.02	1.30	0.03	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.30	0.00	
28. Bestrijding plantenz.	5.41	5.08	5.15	5.07	5.18	1.30	6.73	5.57	5.17	5.30	5.72	5.44	1.30	7.07	
29. Sociale lasten	7.91	6.36	7.57	11.40	8.31	1.50	12.47	3.31	2.13	2.27	4.62	3.08	1.50	4.62	
30. Vracht	0.46	0.44	0.51	0.49	0.48	1.00	0.48	0.37	0.44	0.11	0.41	0.58	1.00	0.58	
31. Weegloon	2.07	0.00	0.38	0.00	0.61	1.10	0.67	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.10	0.00	
35. Diversen	0.00	0.00	0.46	0.27	0.18	1.00	0.18	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.00	0.00	
36. Keurloon+plombeering	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
Totale kosten	233.19	224.42	229.88	229.41	229.23		329.13	226.43	226.22	233.78	288.29	228.91		328.64	
Aantal waarnemingen (bedrijven)	10	15	13	15	53			7	7	11	6	31			

CERTIFICATIE VAN DE GEMIDDELDDE DIRECTE KOSTEN VAN SUIKERRIETEN VAN EEN
AANTAL BEDELVEN IN GRONINGEN.
(in guldens per ha.)

BILAGE I

NOORDLIJKE BOUWSTREEK															OLDBALT				
KOSTENELEMENTEN	1936	1937	1938	1939	Gem. 1936 t/m 1939	Wijz. coëff	Omgere- kende kosten 1942	1936	1937	1938	1939	Gem. 1936 t/m 1939	Wijz. coëff	Omgere- kende kosten 1942					
Totaal Indirecte kosten	89.80	99.89	88.25	85.12	90.76		139.53	87.07	95.17	87.89	82.01	88.06		134.29					
Directe kosten:																			
19. Arbeidsloonen	44.90	163.54	155.74	157.13	155.33	1.245	193.39	162.68	164.31	171.32	150.72	162.26	1.245	202.01					
20. Kosten paarden	33.88	32.30	35.70	33.52	33.85	1.5	50.78	33.45	34.37	41.81	45.17	38.70	1.5	58.05					
21. Kosten tractor	-	-	-	1.59	-	2.00	-	-	-	-	-	-	2.00	-					
24. Zaaizaad	7.01	8.48	7.96	8.04	7.87	1.54	12.12	8.62	8.98	9.13	10.31	10.02	1.54	15.43					
25. Ontsmetting	-	-	-	-	-	1.30	-	-	-	-	-	-	1.30	-					
26. Stikstofbemesting	31.74	34.30	37.53	35.60	34.79	1.015	35.31	31.24	29.14	35.96	34.39	31.46	1.015	30.83					
27. Stalmest	-	-	2.46	2.13	1.15	1.20	1.38	-	-	1.85	2.30	1.04	1.20	1.25					
28. Bestrijding plantenz.	1.94	1.04	-	-	1.03	1.30	1.34	2.15	-	-	-	-	1.30	-					
29. Sociale lasten	10.25	11.41	10.55	10.92	10.78	1.30	14.01	11.41	11.73	11.95	11.31	11.78	1.30	15.31					
30. Vracht	4.90	2.25	2.64	-	2.45	1.50	3.68	-	1.58	-	1.64	-	1.50	-					
31. Weegloon	-	-	-	-	-	1.00	-	-	-	-	-	-	1.00	-					
34. Omgeploegd	-	-	-	-	-	1.00	-	-	-	-	-	-	1.00	-					
35. Diversen	-	-	-	2.37	-	1.10	-	-	1.54	-	-	-	-	-					
36. Keurloon+plombeering	-	-	-	-	-	1.00	-	-	-	-	-	-	1.00	-					
Totale kosten	324.42	353.53	341.46	337.47	339.22		453.21	336.62	346.82	361.71	337.85	345.09		459.46					
AANTAL WAARWENTEN (bedrijven)	10	16	19	22	67			5	6	13	7	31							

**GEMIDDELDDE KOSTPRIJS VOOR OOGST 1942 VAN EEN AANTAL BEDRIJVEN
IN GRONINGEN, bij een gemiddeld ondernemersloon van f. 75.-
resp. f. 100.- per ha.**

Bijlage X.

OMSCHRIJVING	Wintertarwe				Zomertarwe				Wintergerst			
	Noordelijke Bouwstreek		Oldambt		Noordelijke Bouwstreek		Oldambt		Noordelijke Bouwstreek		Oldambt	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
	gld.	gld.	gld.	gld.	gld.	gld.	gld.	gld.	gld.	gld.	gld.	gld.
Totale kosten	317	317	291	291	314	314	290	290	301	301	279	279
Pacht	130	130	110	110	130	130	110	110	130	130	110	110
Ondernemersloon	75	100	75	100	75	100	75	100	75	100	75	100
Af: Opbrengst stroo à f.19 per 1000 kg. (bijlage Ia)	522	547	476	501	519	544	475	500	506	531	464	489
Totale kosten voor de korrel	104	104	104	104	103	103	103	103	68	68	68	68
Gemiddelde opbrengst der be- treffende bedrijven van 1936 t/m 1939.	418	443	372	397	416	441	372	397	438	463	396	421
Gemiddelde opbrengst der be- treffende bedrijven van 1936 t/m 1939.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.
Genormaliseerde opbr. (bijl. I)	3987	3987	3554	3554	3800	3800	3324	3324	3838	3838	4078	4078
Idem na 6% oogstdepressie	3912	3912	3389	3389	3556	3556	3144	3144	3916	3916	4085	4085
Kostprijs per 100 kg. (in gld.)	3677	3677	3186	3186	3343	3343	2955	2955	3681	3681	3840	3840
	11.37	12.04	11.68	12.46	12.44	13.19	12.59	13.43	11.90	12.58	10.31	10.96

L.F.I.

GEMIDDELTE KOSTPRIJS VOOR OOGST 1942 VAN EEN AANTAL BEDRIJVEN
in GRONINGEN, bij een gemiddeld ondernemersloon van f. 75.-
resp. f. 100.- per ha.

Bijlage XI.

OMSCHRIJVING	Haver				Erwtten				Suikerbieten			
	Noordelijke Bouwstreek		Oldambt		Noordelijke Bouwstreek		Oldambt		Noordelijke Bouwstreek		Oldambt	
	I gld.	II gld.	I gld.	II gld.	I gld.	II gld.	I gld.	II gld.	I gld.	II gld.	I gld.	II gld.
Totale kosten	306	306	293	293	329	329	329	329	453	453	459	459
Pacht	130	130	110	110	130	130	110	110	130	130	110	110
Ondernemersloon	75	100	75	100	75	100	75	100	75	100	75	100
	511	536	478	503	534	559	514	539	658	683	644	669
Af: Opbrengst stroo à f.19 resp. f.35 per 1000 kg; bietenloof f.130 per ha. (bijlage Ia)	82	82	82	82	79	79	79	79	130	130	130	130
Totale kosten korrel resp. bieten	429	454	396	421	455	480	435	460	528	553	514	539
	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.
Gemiddelde opbrengst der betref- fende bedrijven van 1936 t/m 1939	4531	4531	4212	4212	3595	3595	2526	2526	37235	37235	34498	34498
Genormaliseerde opbrengst (bijl. I)	4531	4531	4212	4212	3387	3387	2443	2443	36442	36442	33046	33046
Idem na 2% oogstdepressie voor haver en 4 % voor suikerbieten	4440	4440	4128	4128					34984	34984	31724	31724
Kostprijs per 100 kg. resp. 1000 kg. (in guldens)	9.66	10.23	9.59	10.20	13.43	14.17	17.81	18.84	15.09	15.81	16.20	16.99

L.E.I.

Niet voor publicatie.

Bijlage XII.

**SPECIFICATIE VAN DE INDIRECTE PRODUCTIEKOSTEN VAN EEN AANTAL BEDRIJVEN IN DE
GRONINGER VEENKOLONIEN. (voor oogst 1939; in guldens per ha.)**

KOSTENELEMENTEN	83	87	84	88	82	86	81	79	78	Gemid- deld	Wijzigings- coëfficiënt	Omgerekend kosten 1941
1. Arbeidsloon	13.12	14.10	16.84	22.99	20.54	24.97	28.55	21.34	23.41	20.65	1.245	25.71
2. Sociale lasten	-.22	1.16	-.88	1.67	1.35	1.83	1.58	2.-	1.01	1.30	1.30	1.69
3. Paardenkosten	3.71	9.96	9.35	17.87	11.80	23.47	25.91	12.08	16.12	14.47	1.50	21.70
4. Kosten tractor	6.39	-	-	1.41	-	11.99	-	8.19	-	3.11	2.00	6.22
5. Kalimeststoffen	10.97	10.85	12.20	11.99	11.50	16.31	17.30	14.42	12.16	13.07	1.25	16.34
6. Fosformeststoffen	6.96	5.75	7.12	7.19	7.16	9.27	4.92	8.98	7.84	7.24	1.36	9.85
7. Overige kunstst. st.	2.15	1.86	-.90	2.08	-.60	-	3.71	-.23	1.79	1.49	1.12	1.67
8. Organische mest	6.13	4.61	4.80	-.36	1.11	6.98	1.90	1.63	1.69	3.25	1.20	3.90
9. Afschrijv. werktuigen	4.59	3.45	3.25	3.19	3.41	4.34	2.70	9.69	4.05	4.30	1.60	6.88
10. Onderhoud werktuigen	2.74	2.23	2.95	4.44	3.-	4.55	1.21	-.96	3.59	2.85	1.30	3.71
11. Klein gereedschap	-.39	1.54	1.43	1.63	-.29	2.48	-.41	1.37	1.05	1.18	1.40	1.65
12. Klein onderh. gebouwen	-.89	-.42	-.90	-.54	-.09	-.46	-.72	-.29	-.45	-.53	1.30	-.69
13. Algemene kosten	2.37	1.85	2.56	2.68	2.03	7.24	3.52	6.79	2.66	3.52	1.10	3.87
Totale indirecte kosten	60.63	57.78	63.18	78.04	62.88	113.89	92.43	88.03	75.82	76.96		1 03.88

L.E.I.

SPECIFICATIE VAN DE DIRECTE PRODUCTIEKOSTEN VAN EEN AANTAL BEDRIJVEN IN DE GRONINGER VEENKOLONIEN
(voor oogst 1939 ; in guldens per ha.)
R O G G E.

BIJLAGE XIII.

KOSTENITEMMENTEN:	83.	87.	84.	88.	82.	86.	81.	79.	78.	Gemid- deld	Wijz- coeff.	Ongef. kosten 1942.
<u>Totaal indir.kosten</u>	60.63	57.78	63.18	78.04	62.88	113.89	92.43	88.03	75.82	76.96		103.88
<u>Directe Kosten:</u>												
14.Zaaizaad	10.96	14.51	13.30	12.60	12.87	10.55	20.49	16.22	11.99	13.72	1.69	23.19
15.Stikstofmest	30.03	25.29	33.93	31.07	27.69	35.80	31.87	30.07	26.12	30.21	1.015	30.66
16.Looskosten	22.78	27.47	24.73	27.03	44.41	23.20	39.64	27.32	30.38	29.66	1.245	36.93
17.Sociale lasten	-84	2.35	1.31	2.23	3.01	1.85	1.98	2.74	4.23	2.28	1.30	2.96
18.Paardenkosten	2.47	3.90	10.07	9.72	8.90	4.80	12.33	4.49	6.74	7.04	1.50	10.56
19.Kosten tractor	5.86	-	-	-	-	4.70	-	32.42	-	4.78	2.00	9.56
20.Bindertouw	3.86	-.22	-	-.99	1.07	1.84	-	-	1.18	1.02	4.00	4.08
21.Brand-oogst- & bagelverz.	1.17	-.58	-.23	1.50	1.19	-.22	-.81	-.90	-.24	-.76	1.30	-.99
22.Dorschen	19.23	19.67	19.87	24.81	24.95	20.47	25.64	23.56	23.74	22.44	1.275	28.61
23.Rente	5.49	5.57	5.79	6.76	6.50	7.67	7.69	7.88	5.76	6.57	1.30	8.54
24.Diversen	-	-	-	-	-	12.89	-.15	-	-	1.45	1.10	1.60
<u>Totale Kosten</u>	163.32	157.34	172.41	194.75	193.47	237.88	233.03	233.63	186.20	196.89		261.56

F A B R I E K S A A R D A P P E L E N.

<u>Totaal indir.kosten</u>	60.63	57.78	63.18	78.04	62.88	113.89	92.43	88.03	75.82	76.96		103.88
<u>Directe kosten:</u>												
14.Pootgoed	69.55	99.73	71.74	87.53	78.38	96.64	90.20	122.67	69.64	87.34	1.50	131.01
15.Stikstofmest	64.86	39.64	43.05	42.-	62.89	47.42	41.18	46.50	48.40	48.44	1.072	51.93
16.Looskosten	84.87	94.96	96.03	108.25	107.22	135.73	116.-	115.97	109.82	107.65	1.245	134.02
17.Sociale lasten	1.45	8.09	5.05	7.82	7.-	9.95	4.84	11.92	4.62	6.75	1.30	8.78
18.Paardenkosten	6.77	13.01	10.56	17.30	13.89	32.26	26.02	26.78	18.99	18.40	1.50	27.60
19.Kosten tractor	2.31	-	-	-	-	-	-	7.53	-	1.10	2.00	2.20
20.Brand-oogst- & bagelverz.	-	-	-.23	-	-.22	-.23	-.24	-	-.24	-.13	1.30	-.17
21.Rente	7.81	9.65	7.80	9.58	9.02	11.82	10.01	11.30	8.37	9.48	1.30	12.32
22.Diversen	-	-.41	-	-.70	-.75	-	3.85	-	-	-.63	1.10	-.69
<u>Totale Kosten</u>	298.25	323.27	297.64	351.22	342.25	447.94	384.77	430.70	335.90	356.88		472.60

I.E.I.

SPECIFICATIE VAN DE DIRECTE PRODUCTIEKOSTEN VAN EEN
AANTAL BEDRIJVEN IN DE GEONINGER VERENIGINGEN.
(voor oogst 1939; in guldens per ha.)
Z O M E R T A R W E.

Bijlage XIV

KOSTENELEMENTEN	83.	87.	84.	88.	82.	86.	81.	79.	78.	Gemiddeld	Wijzigingen	Omgerekende
Totaal indirecte kosten:	60.63	57.78	63.18	78.04	62.88	113.89	92.43	88.03	75.82	76.96		103.88
14. Zaaizaad	29.54	19.59	18.79	17.60	30.25	21.18	18.02	19.97	16.23	21.24	1.32	28.04
15. Stikstofmest	36.31	26.83	19.91	22.48	33.43	31.58	32.42	41.82	31.12	30.66	1.015	31.12
16. Loonkosten	22.99	17.75	21.28	29.03	24.83	21.27	44.21	30.75	27.35	26.60	1.245	33.12
17. Sociale lasten	- .43	1.80	1.29	2.06	1.41	1.48	2.31	3.26	1.28	1.70	1.30	2.21
18. Paardenkosten	3.55	5.78	5.62	6.74	8.22	10.04	9.12	9.31	12.59	7.88	1.50	11.82
19. Kosten tractor	5.42	-	-	-	-	5.26	-	9.24	-	2.21	2.00	4.42
20. Dorschen	15.36	19.33	13.84	17.30	17.78	11.98	19.94	19.15	19.63	17.15	1.275	21.87
21. Bindertouw	3.85	- .21	-	- .98	1.07	1.47	-	-	1.48	1.01	4.00	4.04
22. Brand, oogst en hagevez.	1.80	- .58	- .23	1.28	1.21	- .23	- .91	- .88	- .24	- .82	1.30	1.07
23. Rente	5.93	5.53	5.34	6.51	6.37	7.69	7.58	7.81	5.86	6.51	1.30	8.46
24. Diversen	-	- .24	-	-	-	13.49	- .35	-	-	1.56	1.10	1.72
Totale kosten	185.81	155.42	149.48	182.02	187.45	239.56	227.29	230.22	191.60	194.30		251.77
H A V E R												
Totaal indirecte kosten:	60.63	57.78	63.18	78.04	62.88	113.89	92.43	88.03	75.82	76.96		103.88
14. Zaaizaad	10.86	15.59	10.17	10.80	17.80	15.80	18.05	9.11	12.18	13.37	1.60	21.39
15. Stikstofmest	27.17	22.86	27.79	22.59	34.59	26.81	22.61	28.75	27.68	26.76	1.015	27.16
16. Loonkosten	13.28	31.28	19.49	25.64	27.32	25.49	44.01	16.70	40.49	27.08	1.245	33.71
17. Sociale lasten	- .91	2.61	1.16	2.16	2.13	2.17	1.93	2.18	2.22	1.94	1.30	2.52
18. Paardenkosten	1.71	5.72	7.25	7.29	7.04	10.57	14.06	12.18	6.32	8.02	1.50	12.03
19. Kosten tractor	3.38	-	-	1.96	-	4.66	-	4.34	-	1.59	2.00	3.18
20. Dorschen	16.17	22.61	22.14	24.04	28.19	25.06	32.64	17.-	32.29	24.46	1.275	31.19
21. Bindertouw	3.85	-	-	- .99	1.05	1.64	-	-	- .83	- .93	4.00	3.72
22. Brand, oogst en hagevez.	1.07	-	- .23	1.24	1.19	- .23	- .90	- .90	-	- .64	1.30	- .83
23. Rente	5.11	5.78	5.49	6.50	6.48	7.91	7.73	6.94	6.11	6.45	1.30	8.39
24. Diversen	-	4.27	-	-	4.12	18.11	3.39	-	-	3.32	1.10	3.65
Totale kosten	144.14	168.50	156.90	181.25	192.79	252.34	237.75	186.13	203.94	191.52		251.65

BIJLAGE XV.

GEMIDDELDE KOSTPRIJS VOOR OOGST 1942 VAN EEN AANTAL BEDRIJVEN IN DE
GRONINGER VEENKOLONIEN, bij een gemiddeld ondernemersloon van f.75.-
 resp. f.100.- per ha.

OMSCHRIJVING:	ROGGE		HAVER		ZOMERTARWE	
	I	II	I	II	I	II
	gld.	gld.	gld.	gld.	gld.	gld.
Totale Kosten	262	262	252	252	252	252
Pacht	90	90	90	90	90	90
Ondernemersloon	75	100	75	100	75	100
	427	452	417	442	417	442
Af: Opbrengst stroo à f.19.-p.1000kg. (bijlage Ia)	105	105	84	84	90	90
Totale kosten korrel	322	347	333	358	327	352
	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.
Gemiddelde opbrengst der betreffende bedrijven in 1939	3779	3779	4350	4350	2996	2996
Genormaliseerde opbrengst (bijlage I)	3255	3255	4265	4265	2922	2922
Na aftrek oogstdepressie	3027	3027	4094	4094	2688	2688
Kostprijs per 100 kg.	10.64	11.46	8.13	8.74	12.17	13.10

FABRIEKSAARDAPPELEN

OMSCHRIJVING	BESTEMMING			
	Fabriek + Consumptie		Fabriek	
	I	II	I	II
	gld.	gld.	gld.	gld.
Totale kosten	473	473	473	473
Pacht	90	90	90	90
Ondernemersloon	75	100	75	100
	638	663	638	663
Af: Pootgoed 2950 kg. à f.3 p.100 kg. = f. 88.50			88.50	88.50
Consumptieaardappelen 12000 kg. à f.3 p.100 kg. = f.360 (bijlage Ia)	448.50	448.50		
	189.50	214.50	549.50	574.50
	kg.	kg.	kg.	kg.
Gemiddelde opbrengst 1939	34596	34596	34596	34596
Genormaliseerde opbr. (bijl. I)	31714	31714	31714	31714
Na aftrek oogstdepressie	29494	29494	29494	29494
Af: Pootgoed 2950 kg.			2950	2950
Consumptie-aardappelen 12000 kg. (bijlage Ia)	14950	14950		
	14544	14544	26544	26544
Fabrieksaardappelen				
Kostprijs per 100 kg. in guldens	1.30	1.47	2.07	2.16

SPECIFICATIE VAN DE INDIRECTE PRODUCTIEKOSTEN VAN EEN AANTAL
GEMEENSCHAPPELIJKE ZANDBEDRIJVEN IN OOSTERIJSSSEL. (voor oegst '38; in Guldens per ha.)

KOSTENELEMENTEN	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	Gemiddeld	Wijzigings- coëfficiënt	Omgerek- kosten
1. Organische mest	22.80	13.86	13.08	7.56	9.83	26.03	27.09	19.32	19.85	30.29	18.97	1.20	22.80
2. Fosforz.meststoffen	2.63	8.82	5.32	4.75	6.45	3.88	3.59	7.91	4.04	1.31	4.87	1.36	6.45
3. Kali-meststoffen	4.66	11.73	8.87	8.43	11.71	2.04	5.31	12.10	4.13	2.92	7.19	1.25	8.43
4. Diverse meststoffen	- .26	1.08	1.28	-	-.82	-.61	-.83	2.75	3.16	-	1.08	1.12	1.08
5. Onderhoud werktuigen	2.16	3.57	1.73	4.11	-.94	9.11	1.87	-.12	5.98	11.44	4.10	1.30	5.98
6. Afschrijving idem	3.66	2.61	4.23	4.50	2.08	5.81	2.03	2.30	3.55	8.26	3.90	1.60	6.45
7. Klein gereedschap	-	1.89	2.14	-.68	-	-	-	3.31	-	-	0.80	1.40	1.40
8. Onderhoud gebouwen	1.10	1.24	-.03	-.85	-.55	3.17	-.18	3.21	-.59	2.27	1.32	1.30	1.30
9. Algemeene kosten	1.02	-.47	1.10	1.94	1.10	-.42	-.69	-.77	-.24	-.48	-.81	1.10	1.10
10. Loonkosten	18.15	23.60	24.44	12.87	30.58	19.69	21.90	24.63	36.32	34.71	24.69	1.245	30.58
11. Paardenkosten	25.79	34.59	24.91	21.37	27.12	24.77	23.17	14.44	16.80	14.69	22.77	1.50	34.59
12. Sociale lasten	-	-	1.79	-.30	-	-.26	-	-.12	-	-	-.25	1.30	-
Totaal	82.23	103.46	88.92	67.36	91.08	95.79	86.66	90.98	94.66	106.37	90.75		120.1

WEST-OVERIJSSSEL

KOSTENELEMENTEN	1.	2.	3.	4.	5.	6.	Gemiddeld	Wijzigings- coëfficiënt	Omgerekende kosten 1942.	
1. Organische mest	28.17	25.48	13.02	38.50	15.71	7.1	21.31	1.20	25.58	
2. Fosforz.meststoffen	4.28	7.42	8.38	1.73	5.44	14.1	6.88	1.36	9.35	
3. Kalimeststoffen	5.40	9.90	12.27	10.28	3.35	10.56	8.63	1.25	10.78	
4. Werktuigen gereedsch.	32.40	10.90	7.55	9.13	8.83	31.74	16.76	1.44	24.13	
5. Algemeene kosten	-.88	-.16	-	-.59	-.10	-.42	-.36	1.10	-.39	
6. Loonkosten (incl. Soc. 1)	79.16	62.57	64.39	62.91	50.88	45.53	60.91	1.245	75.83	
7. Paardenkosten	27.64	29.28	24.56	29.34	37.64	16.52	27.50	1.50	41.25	
8. Rente ')	6.19	6.19	6.19	6.39	6.19	6.19	6.19	1.30	8.05	
Totaal	184.12	151.90	136.36	158.67	128.14	131.96	148.54		195.36	

) De rente is hier opgenomen onder de indirecte kosten, bij Oost-Overijssel onder de directe kosten.

SPECIFICATIE VAN DE GEMIDDELTE DIRECTE KOSTEN VAN EEN AANTAL BEDRIJVEN IN OOST-OVERIJSSSEL.
(voor ouerst 1938, in guldens per ha.)

R O G G E

Bijlage XVII

KOSTENELEMENTEN:	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	Gemid- deld	Wijz- coeff.	Omger- kosten 1942
Totaal Indir. Kosten:	82.23	103.46	88.92	67.36	91.08	95.79	86.66	90.98	94.66	106.37	90.75		120.10
Directe Kosten:													
13. Zaaizaad	14.87	11.21	17.26	9.27	11.05	8.-	10.29	16.-	23.03	17.31	13.83	1.69	23.37
14. Stikstof	7.47	20.75	13.35	12.73	24.05	9.10	-	19.58	15.84	2.03	12.49	1.13	14.11
15. Loonkosten	35.61	39.38	25.17	28.86	48.99	34.-	35.46	40.88	50.41	80.70	41.95	1.245	52.22
16. Sociale Lasten	-	-	1.55	1.61	-	1.47	-	1.24	-	-	1.29	1.30	1.37
17. Paardenkosten	12.90	17.94	13.50	13.57	6.94	4.41	8.53	11.12	17.18	2.88	10.90	1.50	16.35
18. Diversen	1.25	1.50	1.76	-	-	-	-	-	-	1.03	0.55	1.10	0.61
19. Loondorschen	5.51	17.65	5.04	-	-	11.73	11.38	14.45	13.16	-	7.89	1.275	10.06
20. Exploit.dorschmach.	6.53	-	5.43	9.20	6.48	-	-	-	-	-	2.76	1.275	3.52
21. Assurantie	-69	2.17	-	-	1.04	4.70	-	-	-	-	1.52	1.30	1.98
22. Rente	4.51	5.86	5.60	4.03	5.39	4.29	4.19	5.40	5.45	6.05	5.08	1.30	6.60
Totale Kosten:	171.57	219.92	177.58	145.63	195.02	172.49	156.51	198.65	219.73	223.-	188.01		249.29

A A R D A P P E L E N.

KOSTENELEMENTEN:	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	Gemid- deld	Wijz- coeff.	Omger- kosten 1942
Totaal Indir. Kosten:	82.23	103.46	88.92	67.36	91.08	95.79	86.66	90.98	94.66	106.37	90.75		120.10
Directe Kosten:													
13. Poetgoed	42.64	49.53	49.53	39.84	37.-	53.89	50.17	29.-	79.82	69.91	50.13	1.50	75.20
14. Stikstof	7.69	24.11	17.50	11.10	36.75	-	-	20.94	12.49	-	13.06	1.13	14.76
15. Loonkosten	140.58	133.35	117.03	106.64	151.11	206.23	116.97	136.17	193.28	318.18	161.95	1.245	201.63
16. Sociale Lasten	-	-	7.10	2.45	-	2.76	-	1.66	-	-	1.30	1.30	1.69
17. Paardenkosten	19.31	51.15	11.54	18.93	24.89	18.69	5.97	28.03	17.70	25.62	22.18	1.50	33.27
18. Rente	7.02	8.81	7.99	6.13	8.42	8.48	6.34	7.65	9.12	12.11	8.21	1.30	10.67
Totale Kosten:	299.47	370.41	299.61	252.45	349.25	385.84	266.11	313.43	407.07	532.19	347.58		457.32

SPECIFICATIE VAN DE DIRECTE PRODUCTIEKOSTEN VAN EEN AANTAL BEDRIJVEN
IN 1938, in guldens per ha.)

F O G G I

Bijlage XVIII.

KOSTENELEMENTEN	1.	2.	3.	4.	5.	6.	Gemiddeld	Wijzigingscoëfficiënt	Ongerekende kosten 1942
Totaal indirecte kosten:	184.12	151.90	136.36	158.67	128.14	131.96	148.54		195.36
Directe kosten:									
9. Zaaizaad	21.46	25.02	10.62	24.77	11.01	12.90	17.63	1.69	29.79
10. Stikstof	13.56	11.85	20.70	9.10	12.54	9.03	12.80	1.13	14.46
11. Schoenen	-47	-	-	-	-	-	-08	1.30	-10
12. Dorschkosten	-	13.90	23.25	13.47	19.64	15.53	14.30	1.275	18.23
13. Vracht	-	-	-	-	-	-48	-08	1.5	-12
Totale kosten	219.61	202.67	190.93	206.01	171.33	169.90	193.43		258.06

A A R D A P P E L E N.

KOSTENELEMENTEN	1.	2.	3.	4.	5.	6.	Gemiddeld	Wijzigingscoëfficiënt	Ongerekende kosten 1942
Totaal indirecte kosten:	344.90	284.56	268.70	291.98	246.39	224.90	276.92		360.47
Directe kosten:									
9. Pootgoed	67.63	34.15	58.32	64.71	50.-	22.88	49.62	1.50	74.43
10. Stikstof	32.70	-	33.40	17.23	-	11.75	15.85	1.13	17.91
Totale kosten	445.23	318.71	360.42	373.92	296.39	259.53	342.39		452.81

*) Voor toelichting indirecte kosten, zie tekst.

L.E.I-

SPECIFICATIE VAN DE DIRECTE PRODUCTIEKOSTEN VAN EEN AANTAL
GEMENGDE ZANDBEDRIJVEN IN OOST-OVERIJSSSEL (voor oogst 1938
in guldens per ha.)

Bijlage XIX.

H A V E R.

KOSTENELEMENTEN	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Gemid- deld	Wijzig- coëffici.	Omger. kosten 1942
Totaal Indirecte kosten:	82.23	103.46	88.92	67.36	91.08	95.79	86.66	90.98	94.66	106.37	90.75		120.10
Directe kosten:													
13. Zaaizaad	10.53	9.86	9.61	10.-	6.80	15.69	18.89	13.65	14.57	10.84	12.04	1.60	19.26
14. Stikstof	7.88	26.-	15.06	11.23	20.81	9.38	7.10	14.80	4.64	4.-	12.09	1.13	13.66
15. Loonkosten	51.38	54.57	31.29	35.42	66.-	71.86	47.77	57.50	34.03	81.50	53.13	1.245	66.15
16. Sociale Lasten	-	-	1.69	0.69	-	0.97	-	0.34	-	-	0.37	1.30	0.48
17. Paardenkosten	18.45	18.03	18.16	14.30	5.84	15.65	9.30	14.73	8.85	3.63	12.69	1.50	19.04
18. Diversen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.02	0.10	1.10	0.11
19. Loondorschen	-	14.27	-	-	-	14.28	11.-	21.27	-	-	6.08	1.275	7.75
20. Exploitatie danstmach.	13.68	1.24	12.56	13.81	7.90	-	-	-	-	-	4.92	1.275	6.27
21. Assurantie	0.68	2.17	-	-	1.04	4.70	-	-	-	6.64	1.52	1.30	1.98
22. Rente	4.87	6.17	5.71	4.26	5.59	5.50	4.75	5.80	4.30	5.99	5.29	1.30	6.88
Totaal	189.70	235.77	183.-	157.07	205.06	233.82	185.47	219.07	161.05	219.99	198.98		261.68

L.E.I.

Bijlage XX.

GEMIDDELDE KOSTPRIJS VOOR OOGST 1942 VAN EEN AANTAL
BEDRIJVEN IN OVERIJSSSEL, bij een gemiddeld ondernemers-
loon van f. 75.- resp. f. 100.- per ha.

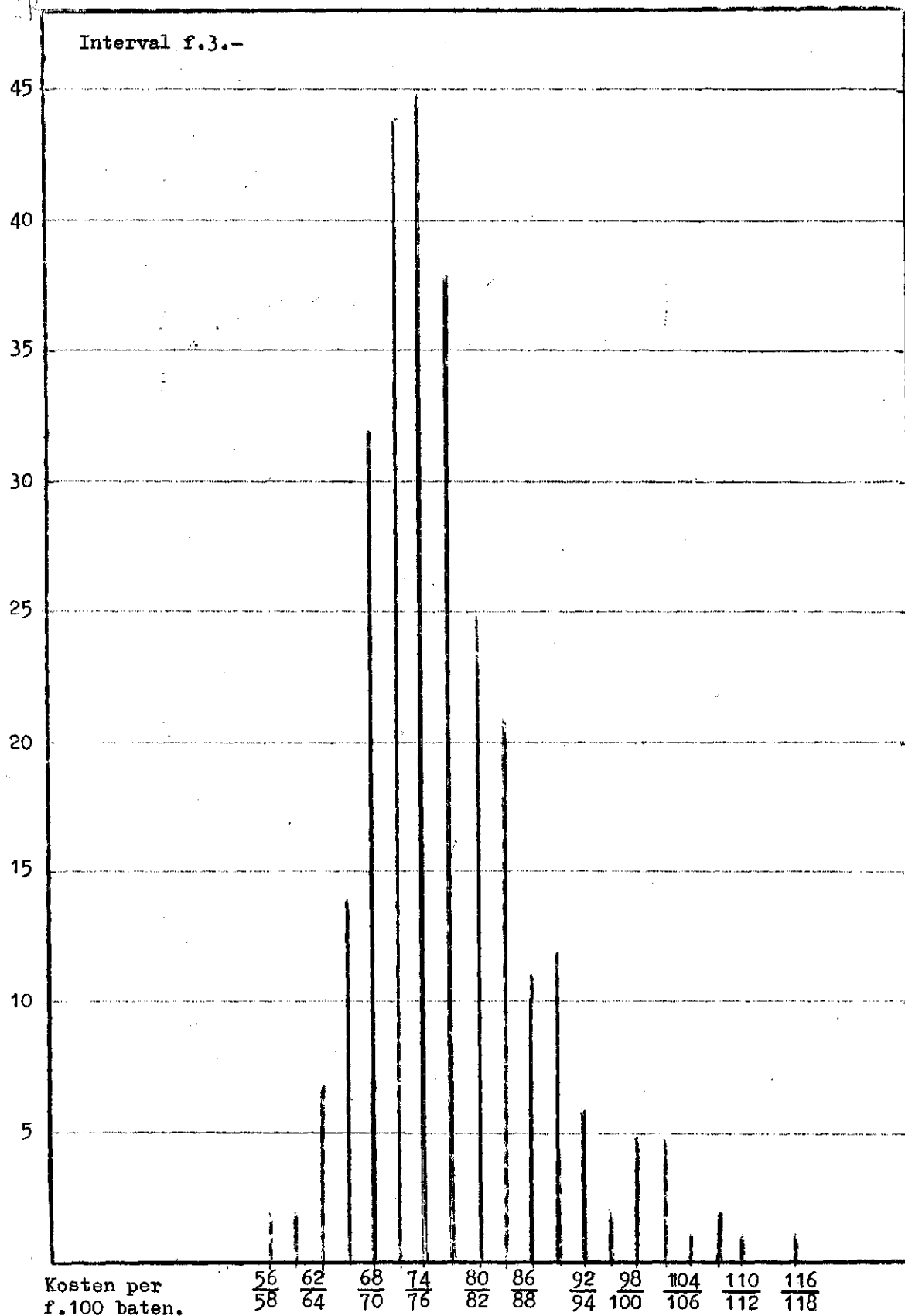
OMSCHRIJVING	ROGGE				HAVER	
	West-Overijssel		Oost-Overijssel		Oost-Overijssel	
	I gld.	II gld.	I gld.	II gld.	I gld.	II gld.
Totale kosten	258	258	249	249	262	262
Pacht	88	88	53	53	53	53
Ondernemersloon	75	100	75	100	75	100
af: Opbrengst stroo à f.19 p.1000 kg. (bijlage Ia)	421	446	377	402	390	415
	82	82	82	82	66	66
Totale kosten voor de korrel	339	364	295	320	324	349
Gem. opbrengst der betreffende bedrij- ven over 1938	kg. 2397	kg. 2397	kg. 2427	kg. 2427	kg. 3242	kg. 3242
Genormaliseerde opbrengst (bijl. I)	2495	2495	2526	2526	2589	2589
Kostprijs p.100 kg. in guldens	13.59	14.59	11.68	12.67	12.51	13.48

A A R D A P P E L E N.

	West-Overijssel		Oost-Overijssel	
	I. gld.	II gld.	I gld.	II gld.
Totale kosten	453	453	457	457
Pacht	88	88	53	53
Ondernemersloon	75	100	75	100
af: pootgoed 1400 kg. à f.3 p.100 kg. = f.42	616	641	585	610
kriel 10% v.d. opbrengst à f.2.50 p.100 kg. 44.-	86	86	51.-	93
Totale kosten	530	555	492	517
Gem. opbrengst '38	kg. 20993	kg. 20993	kg. 24613	kg. 24613
Genormaliseerde op- brengst	17534	17534	20558	20558
af: pootgoed 1400 kriel 1753	3153	3153	3456	3456
Consumptie-aardap.	14381	14381	17102	17102
Kostprijs per 100 kg. in guldens	3.69	3.86	2.88	3.02

FREQUENTIE-DIAGRAM VAN 276 AKKERBOUWBEDRIJVEN IN DE NOORDELIJKE BOUWSTREEK VAN GRONINGEN, GERANGSCHIKT NAAR DE KOSTEN PER F.100.- BATEN IN HET BOEKJAAR '39-'40.

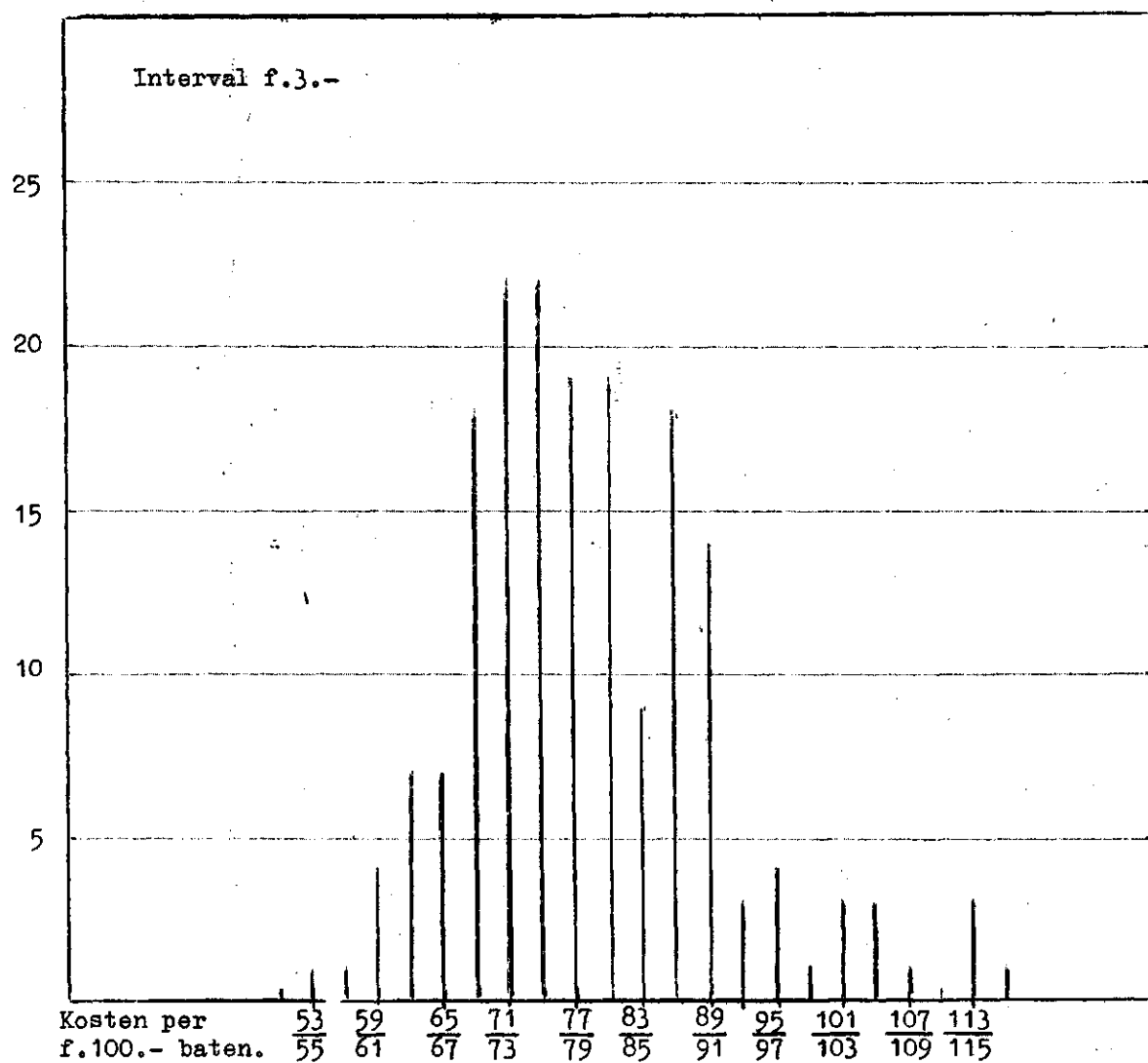
Aantal
bedrijven.

FREQUENTIE-DIAGRAM VAN 180 AKKERBOUWBEDRIJVEN IN HET OLDAMBT VAN GRONINGEN,
GERANGSCHIKT NAAR DE KOSTEN PER F.100.- BATEN IN HET BOEKJAAR 1939-1940.

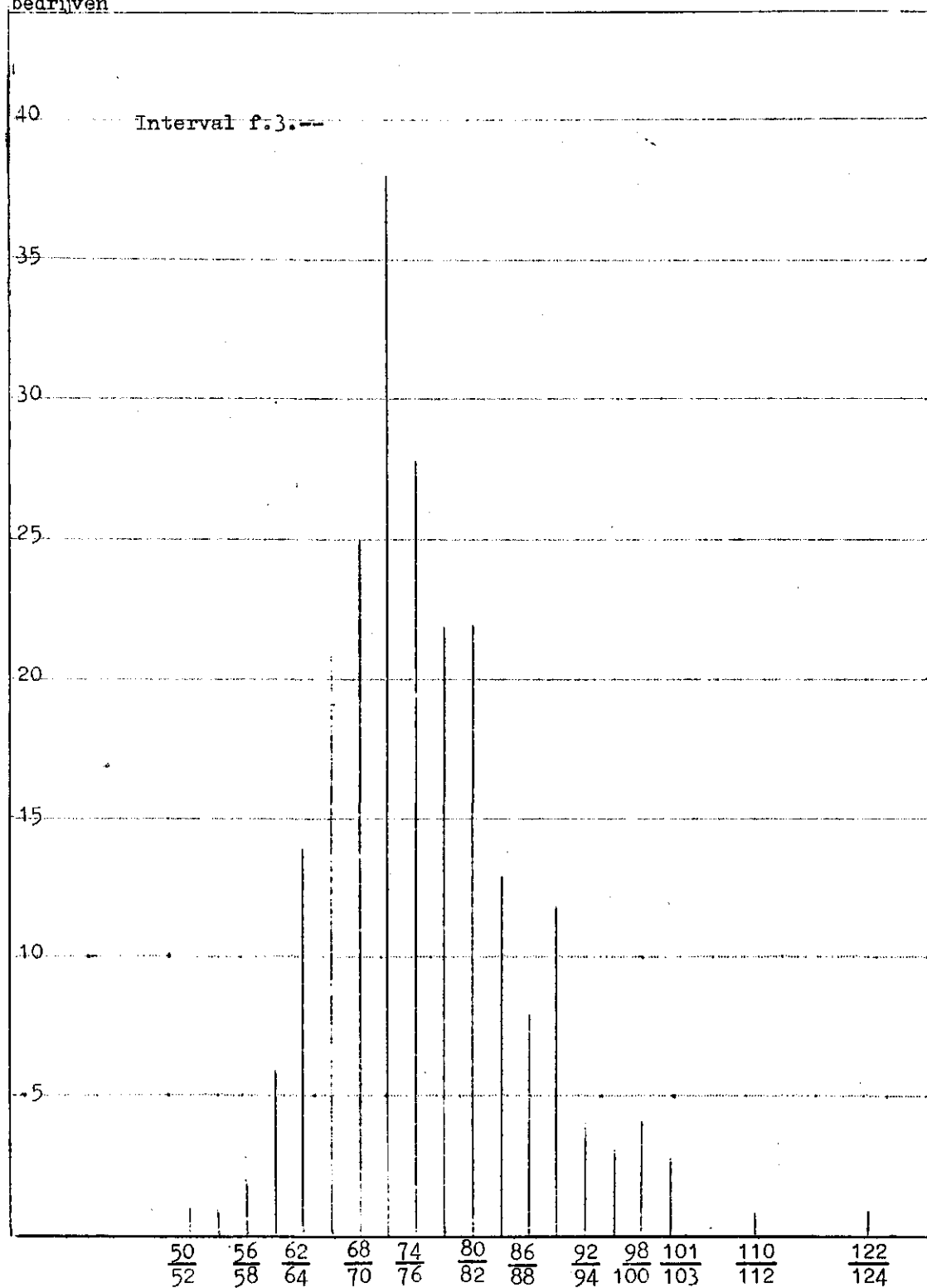
--- --

Aantal
bedrijven.

FREQUENTIE-DIAGRAM VAN 228 VEENKOLONIALE BEDRIJVEN IN GRONINGEN EN DRENTHE,
GERANGSCHIKT NAAR DE KOSTEN PER F.100.- BATEN IN HET BOEKJAAR 1939-1940

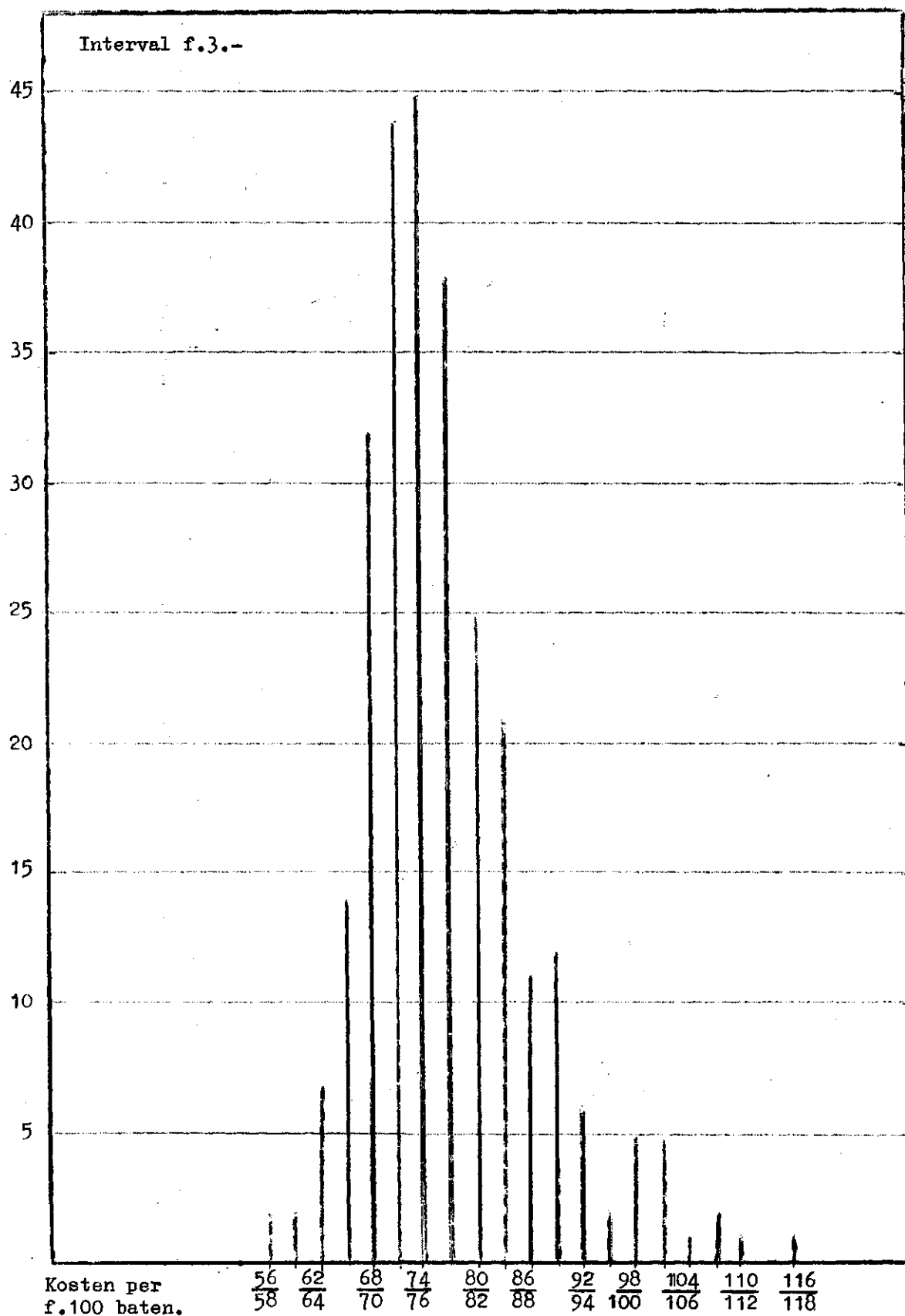
Aantal
bedrijven

BIJLAGE XXI

FREQUENTIE-DIAGRAM VAN 276 AKKERBOUWBEDRIJVEN IN DE NOORDELIJKE BOUWSTREEK VAN GRONINGEN, GERANGSCHIKT NAAR DE KOSTEN PER F.100.- BATEN IN HET BOEKJAAR '39-'40.

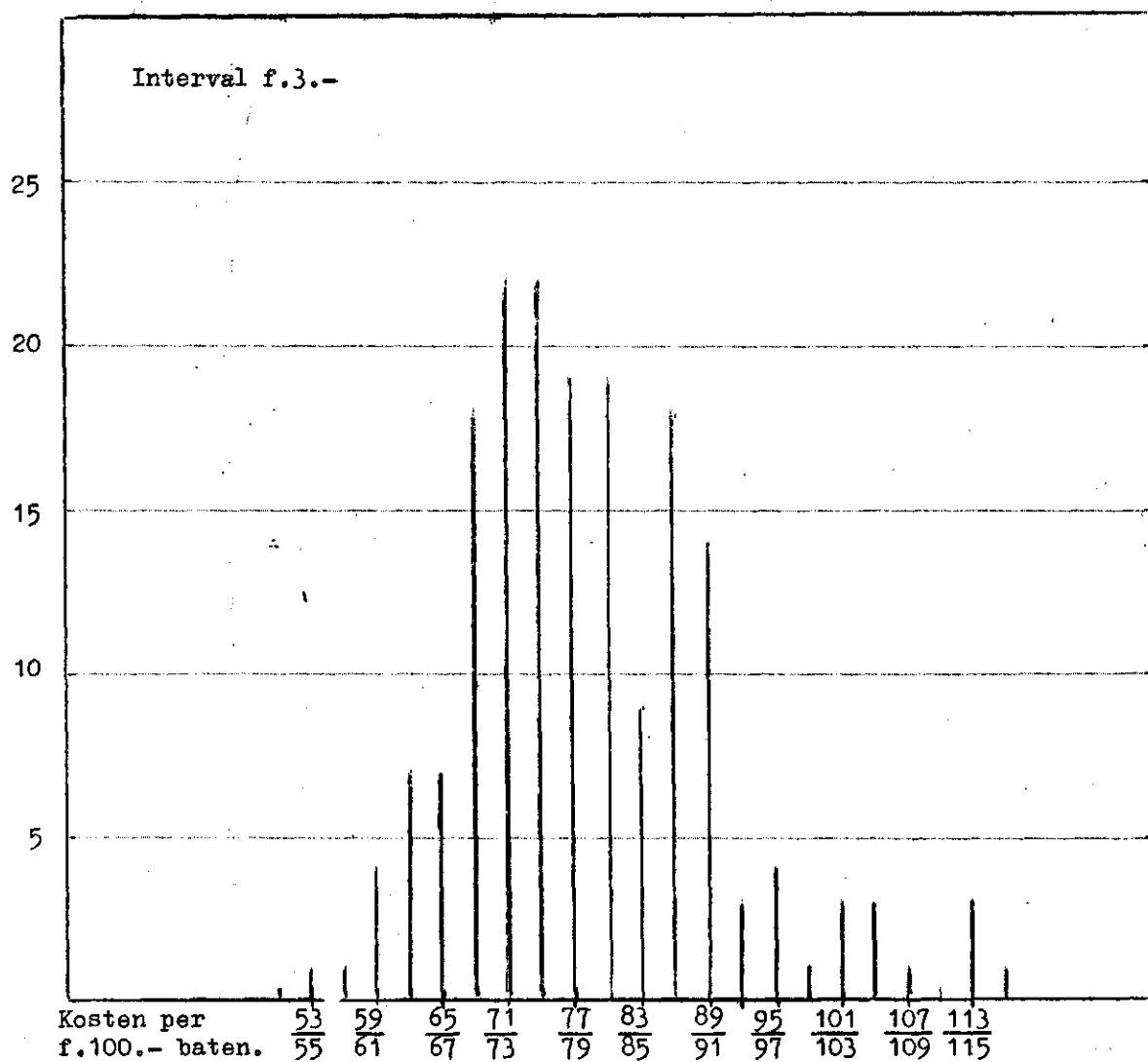
Aantal
bedrijven.

FREQUENTIE-DIAGRAM VAN 180 AKKERBOUWBEDRIJVEN IN HET OLDAMBT VAN GRONINGEN,
GERANGSCHIKT NAAR DE KOSTEN PER F.100.- BATEN IN HET BOEKJAAR 1939-1940.

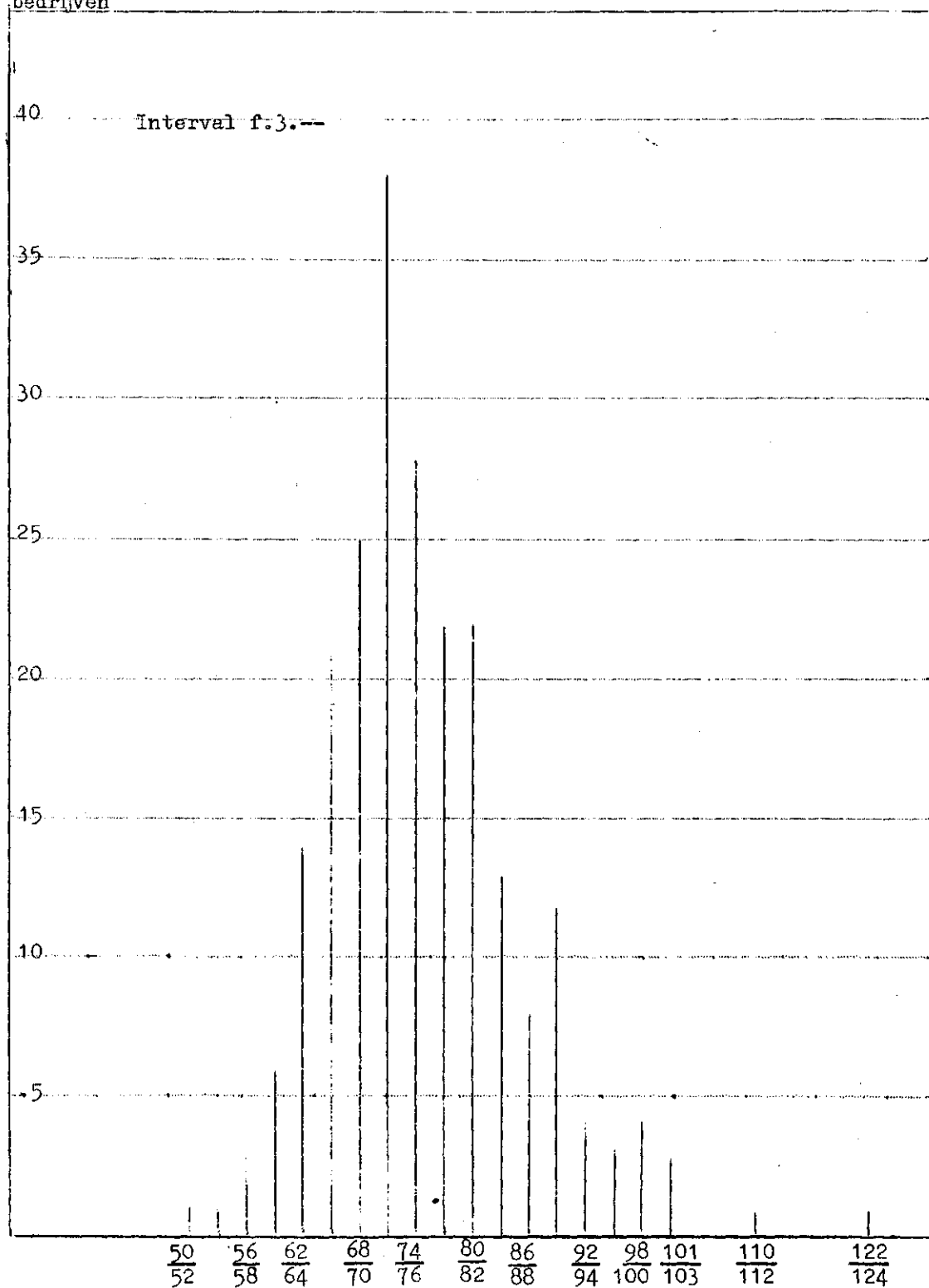
---.---.---

Aantal
bedrijven.

FREQUENTIE-DIAGRAM VAN 228 VEENKOLOONIALE BEDRIJVEN IN GRONINGEN EN DRENTHE,
GERANGSCHIKT NAAR DE KOSTEN PER F.100.- BATEN IN HET BOEKJAAR 1939-1940

Aantal
bedrijven

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT

'S-GRAVENHAGE - TELEFOON 72.26.36 - 2E VAN DEN BOSCHSTRAAT 46

AANVULLENDE NOTA BIJ RAPPORT NO. 7. "ONDERZOEK NAAR DEN KOSTPRIJS VAN DE VOORNAAMSTE AKKERBOUWPRODUCTEN IN HET OOGSTJAAR 1942".

Van de zijde der Landbouworganisaties - inzonderheid van de Commissie voor de Bedrijfsstudiegroepen der Groninger Maatschappij van Landbouw - werden voor eenige kostenelementen hogere wijzigingscoëfficiënten aangegeven, dan in Rapport No.7 zijn gebruikt.

Het was ons niet mogelijk op korten termijn deze prijsstijgingen voldoende te verifiëren. Daar in de besprekingen tusschen Overheidsinstanties en Besturen van de Landbouworganisaties duidelijk de wenschelijkheid naar voren is gekomen om het verdere verloop van de kosten zoo nauwkeurig mogelijk te registreeren, ligt het in ons voornemen spoedig een organisatie in het leven te roepen, die deze kwestie op meer bevredigende wijze oplost, dan de nu incidenteel gehouden enquêtes.

In deze Aanvullende Nota is weergegeven hoe hoog de kostprijzen van de onderzochte producten in de betreffende gebieden zouden zijn, indien uitgegaan wordt van de wijzigingscoëfficiënten, zooals die door de Landbouworganisaties worden medegedeeld. Het spreekt vanzelf dat het L.E.I. hiervoor zonder nader onderzoek geen verantwoordelijkheid op zich kan nemen, hoewel zij bij voorbaat ook de juistheid ervan niet betwist. Hieronder volgen de aldus berekende kostprijzen.

HERBEREKENING VAN DE KOSTPRIJZEN VAN DE VOORNAAMSTE AKKERBOUWPRODUCTEN VOOR OOGST 1942.

Gemiddeld ondernemersloon f.75.--(I) resp.f.100.--(II) per ha.

GEWAS	Gron.N.Bouwstr.		Gr.Oldambt		Gron.Veenkol.		O.Overijssel		W.Overijssel	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
Wintertarwe	11.99	12.67	12.34	13.12	-	-	-	-	-	-
Zomertarwe	13.13	13.88	13.27	14.11	13.02	13.95	-	-	-	-
Wintergerst	12.49	13.18	10.83	11.48	-	-	-	-	-	-
Haver	10.18	10.74	10.10	10.71	8.74	9.36	12.86	13.83	-	-
Rogge	-	-	-	-	11.43	12.26	12.07	13.06	13.99	14.99
Erwten	13.99	14.73	18.50	19.53	-	-	-	-	-	-
Suikerbieten	15.49	16.21	16.64	17.43	-	-	-	-	-	-
Aardappelen (fabr.+cons.)	-	-	-	-	1.43	1.60	-	-	-	-
Aardappelen (fabriek)	-	-	-	-	2.14	2.23	-	-	-	-
Aardappelen (consumptie)	-	-	-	-	-	-	2.91	3.06	3.74	3.91

OVERZICHT VAN DE VERANDERDE WIJZIGINGSCOEFFICIENTEN.

- I. zooals deze zijn opgenomen in Rapport No. 7.
- II. zooals zij zijn opgegeven door de Landbouworganisaties, inzonderheid door de Commissie van de Bedrijfsstudiegroepen der Groninger Maatschappij van Landbouw

KOSTENELEMENTEN	I	II
1. Onderhoud werktuigen	1.30	1.50
5. Brandverzekering oogst + doode inventaris	1.30	1.43
6. Hagel-, storm- en molestverzekering	1.30	3.00
8. Drainagemateriaal	1.20	1.43
9. Kalkmeststoffen	1.12	1.73
10. Fosforzuurmeststoffen	1.36	1.74
18. Kosten extra personeel	1)	1)
23. Dorschen	1.275	1.50
26. Stikstofmeststoffen	2)	2)

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT

'S-GRAVENHAGE · TELEFOON 72.26.36 · 2e VAN DEN BOSCHSTRAAT 46

BEANTWOORDING VAN DE OPMERKINGEN DER LANDBOUWORGANISATIES OMTRENT RAPPORT NO.7, INZAKE HET "ONDERZOEK NAAR DE KOSTPRIJS DER VOOR- NAAMSTE AKKERBOUWPRODUCTEN VOOR HET OOGSTJAAR 1942".

De opmerkingen kunnen in vier categorieën worden ondergebracht:

- I. De opmerkingen, die geen critiek op den inhoud van het rapport bevatten, maar betrekking hebben op de beperkte gelding en de interpretatie van de conclusies. Zoo worden de volgende restricties, die in het rapport zelf reeds uitdrukkelijk gemaakt zijn, onderstreept:
 1. dat slechts rekening is gehouden met de stijging van de prijzen der kostenelementen tot op het tijdstip van het onderzoek. De eventuele verdere stijging der kosten is dus niet in de berekening verdisconteerd, tenzij deze reeds bekend was.
 2. dat de gevonden resultaten alleen gelden voor de onderzochte gebieden.
 3. dat bij een gering aantal waarnemingen - zooals in de Veenkoloniën en Overijssel - de betrouwbaarheid der resultaten minder groot is dan bij een grooter aantal waarnemingen gedurende meerdere jaren.
 4. dat het ondernemersloon van f.75.- en f.100.- per ha. slechts bij wijze van voorbeeld in de berekening is opgenomen; dus geen bepaalde wenschelijkheid over de hoogte van het ondernemersloon inhoudt
- II. De opmerkingen, die berusten op een misverstand ontstaan door een te groote beknoptheid van het rapport of een vergelijking met het rapport over de productiekosten van fabrieksaardappelen van 29 Maart 1941, dat eenige onjuistheden bleek te bevatten.
- III. De opmerkingen, die critiek behelzen op de methode van berekening. Dit is alleen het geval bij de fabrieksaardappelen bij gedeeltelijke bestemming van den oogst voor consumptie.
- IV. De opmerkingen van feitelijken aard, in hoofdzaak over de stijging der kosten. Op zichzelf is het accuraat registreeren van het verloop van prijzen der kostenelementen loco-boerderij reeds een moeilijk vraagstuk. Daar komt bij dat ons voor het onderhavig onderzoek niet voldoende tijd was gelaten een uitvoerige enquête in te stellen. Zoolang nog niet een goede organisatie is opgebouwd voor de statistiek van de prijzen loco-boerderij blijft het bepalen van wijzigingscoëfficiënten een werkzaamheid die slechts bij benadering juist is uit te voeren en daardoor ruimte laat voor afwijkingen.

BEANTWOORDING DER AFZONDERLIJKE PUNTEN.

A. ALGEMEENE OPMERKINGEN.

Zie I. 4.

B. UITGANGSMATERIAAL.

Zie I.

De cijfers van de Directie van den Landbouw zijn slechts gebruikt om vast te stellen met welke verhoudingsfactor de werkelijke opbrengst der bedrijven in 1 of meer jaren gewijzigd moet worden om tot de normale opbrengst te komen.

Indien de cijfers van de Directie van den Landbouw door de wijze van samenstellen steeds aan de hoge kant zijn, zal niettemin de berekende verhoudingsfactor te gebruiken zijn om de normale opbrengst voor de betreffende bedrijven te berekenen.

C. PRODUCTIEKOSTEN

De nieuwe vereveningsbelasting mag niet in de kosten worden gecalculeerd doch dient als een persoonlijk belastingoffer van den werkgever beschouwd te worden.

1) f.12.50 resp. f.20.- per ha.

2) Groninger Noordelijke Bouwstreek en het Olieveld:

I. granen en suikerbieten	1.015	II. tarwe en gerst	1.21
erwten	1.13	haver	1.26
		erwten	1.29

Groninger Veenkoloniën:

I. granen	1.015	II. tarwe	1.19
fabrieksaardappelen	1.072	haver	1.24
		rogge + fabrieksaard.	1.20

Oost- en West-Overijssel:

I. alle gewassen	1.13	II. idem	1.29
------------------	------	----------	------

Verder werd door genoemde Commissie nog in het bijzonder bij de coëfficiënten ad.1, 4 en 19 aangeteekend dat een eventuele verhooging voor 1942 nog niet daarin is verdisconteerd.

De wijzigingscoëfficiënt voor dorschen werd vastgesteld op 1.50, daar volgens de algemeene opmerkingen de dorschkosten thans reeds een zoodanige stijging hadden ondergaan, dat deze coëfficiënt op 1.50 moest worden gesteld.

De wijzigingscoëfficiënt voor "Brand-, oogst- en hagelverzekering" (Groninger Veenkoloniën) werd berekend als gewogen gemiddelde van de posten "Brandverzekering, oogst en doode inventaris" (1.43) en "Hagel-, storm- en molestverzekering" (3.00).

Voor "Overige kunstmeststoffen" is de wijzigingscoëfficiënt veranderd in dezelfde verhouding als die voor kalkmeststoffen.

"Werktuigen en gereedschappen" (West-Overijssel).

De wijzigingscoëfficiënt is hier berekend als gewogen gemiddelde (op grond van de cijfers van Oost-Overijssel) van de coëfficiënten voor "onderhoud werktuigen", "afschrijving werktuigen" en "klein gereedschap".

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT

'S-GRAVENHAGE - TELEFOON 72.26.36 - 2e VAN DEN BOSCHSTRAAT 46

BEANTWOORDING VAN DE OPMERKINGEN DER LANDBOUWORGANISATIES OMTRENT RAPPORT NO.7, INZAKE HET "ONDERZOEK NAAR DE KOSTPRIJS DER VOOR- NAAMSTE AKKERBOUWPRODUCTEN VOOR HET OOGSTJAAR 1942".

De opmerkingen kunnen in vier categoriën worden ondergebracht:

- I. De opmerkingen, die geen critiek op den inhoud van het rapport bevatten, maar betrekking hebben op de beperkte gelding en de interpretatie van de conclusies. Zoo worden de volgende restricties, die in het rapport zelve reeds uitdrukkelijk gemaakt zijn, onderstreept:
 1. dat slechts rekening is gehouden met de stijging van de prijzen der kostenelementen tot op het tijdstip van het onderzoek. De eventuele verdere stijging der kosten is dus niet in de berekening verdiscon- teerd, tenzij deze reeds bekend was.
 2. dat de gevonden resultaten alleen gelden voor de onderzochte gebieden.
 3. dat bij een gering aantal waarnemingen - zooals in de Veenkoloniën en Overijssel - de betrouwbaarheid der resultaten minder groot is dan bij een grooter aantal waarnemingen gedurende meerdere jaren.
 4. dat het ondernemersloon van f.75.- en f.100.- per ha. slechts bij wijze van voorbeeld in de berekening is opgenomen; dus geen bepaalde wenschelijkheid over de hoogte van het ondernemersloon inhoudt.
- II. De opmerkingen, die berusten op een misverstand ontstaan door een te groote beknoptheid van het rapport of een vergelijking met het rapport over de productiekosten van fabrieksaardappelen van 29 Maart 1941, dat eenige onjuistheden bleek te bevatten.
- III. De opmerkingen, die critiek behelzen op de methode van berekening. Dit is alleen het geval bij de fabrieksaardappelen bij gedeeltelijke bestem- ming van den oogst voor consumptie.
- IV. De opmerkingen van feitelijk aard, in hoofdzaak over de stijging der kosten. Op zichzelf is het accuraat registreeren van het verloop van prijzen der kostenelementen loco-boerderij reeds een moeilijk vraagstuk. Daar komt bij dat ons voor het onderhavig onderzoek niet voldoende tijd was gelaten een uitvoerige enquête in te stellen. Zoolang nog niet een goede organisatie is opgebouwd voor de statistiek van de prijzen loco-boerderij blijft het bepalen van wijzigingscoëfficiënten een werkzaam- heid die slechts bij benadering juist is uit te voeren en daardoor ruim- te laat voor afwijkingen.

BEANTWOORDING DER AFZONDERLIJKE PUNTEN.

A. ALGEMEENE OPMERKINGEN.

Zie I. 4.

B. UITGANGSMATERIAAL.

Zie I.

De cijfers van de Directie van den Landbouw zijn slechts gebruikt om vast te stellen met welke verhoudingsfactor de werkelijke opbrengst der be- drijven in 1 of meer jaren gewijzigd moet worden om tot de normale op- brengst te komen.

Indien de cijfers van de Directie van den Landbouw door de wijze van samenstellen steeds aan de hooge kant zijn, zal niettemin de berekende verhoudingsfactor te gebruiken zijn om de normale opbrengst voor de be- treffende bedrijven te berekenen.

C. PRODUCTIEKOSTEN

De nieuwe vereveningsbelasting mag niet in de kosten worden gecalculeerd doch dient als een persoonlijk belastingoffer van den werkgever beschouwd te worden.

D. OPBRENGSTEN.

1. Zie onder G. ad 26.

2. In bijlage I B staat tengevolge van een tikfout in kolom 4 een opbrengst van 24,494 inplaats van 29.494 kg. aardappelen vermeld. Bij de berekening van den kostprijs (bijlage XV) is echter van de juiste hoeveelheid uitgegaan.

3. Zie Opmerkingen Bedrijfsstudiegroepen ad.1.

4. De in bijlage Ia vermelde opbrengsten aan bietenloof en -koppen is slechts voor verschillende gebieden nagegaan om aan te geven dat de hoge opbrengst in Groningen alleen voor dit gebied geldt en geen gemiddelde van Nederland beteekent.

Tegenover de speciale kosten van het gebied mag niet de algemeene (lagere) opbrengst van het bijproduct gesteld worden.

E. ONDERNEMERSLOON.

Zie onder I.

F. ARBEIDSLOON.

In het rapport over de kostprijsberekening van fabrieksaardappelen in de Veenkoloniën voor oogst 1941 is uitgegaan van een loonsverhoging t.o.v. 1939 van 29% daar volgens een mondelinge mededeeling van den Secretaris van den Veenkolonialen Boerenbond dit voorjaar een loonsverhoging verwacht werd van 15%. Daar deze loonsverhoging slechts 10% heeft bedragen is nu een lager percentage ingecalculeerd.

Of en in hoeverre de werkelijk uitbetaalde loonen boven de vastgestelde minimum-loonen zijn komen te liggen is ons niet bekend, daar zooals reeds is opgemerkt, de organisatie voor het regelmatig verschaffen van dergelijke gegevens nog ontbreekt. De post "Kosten van extra personeel" is abusievelijk in de berekeningen voor de Veenkoloniën weggevallen. Over den omvang hiervan zou het bovendien wenschelijk zijn een nader onderzoek in te stellen.

G. WIJZIGINGS-COEFFICIENTEN.

Ad.1 en 2. Onderhoud en afschrijving werktuigen.

Omdat nieuwe werktuigen niet meer of nauwelijks te verkrijgen zijn, moet vaak worden overgegaan tot kostbare reparaties van de oude werktuigen die in normale omstandigheden vervangen zouden worden. Hoewel deze oude werktuigen reeds zijn afgeschreven wordt in onze berekening geacht dat de afschrijving normaal doorgaat. Het bedrag aan afschrijving, dat anders bestemd was voor aankoop van nieuwe werktuigen kan dus nu besteed worden voor groot onderhoud. Deze twee factoren zullen elkaar waarschijnlijk compenseeren.

ad.5. Brandverzekering oogst + doode inventaris.

Deze coëfficiënt werd door het Rijkslandbouwconsulentschap op nieuw berekend op 1.43, zonder de prijsstijging voor 1942. /v.Noordel.Groningen

ad.6.Hagel- storm-en molestverzekering.

Idem op 3.00

ad.8, 12, 15 en 19.

Zie I.4 en de Aanvullende Nota.

ad. 17 Kosten tractor.

Hieronder volgt de berekening van een petroleum- en een gasolietrekker, overgenomen uit het Rapport van den Rijkslandbouwconsulent voor Noordelijk Groningen op 25 Februari 1941, na wijziging in overleg met een assistent van dezen Rijkslandbouwconsulent en het Bureau van den Gecommandeerde voor de Prijzen.

1939	PETROLEUMTREKKER (FARM ALL)	1941	
Aantal werkuren 550		Aantal werkuren 400	
Afschrijving 10% v.f. 2300.-	f. 230.-	Afschrijving 10% v.f. 2400.-	f. 240.-
Rente 3½% v.f. 2300.-	40.25	Rente 4% v.f. 2400.-	48.-
Petroleum 4L. per uur à 7ct.	154.-	Benzine 5L.p.uur à 22ct	440.-
Startbenzine 3L.p.dag à 13½ct.	22.27½	Startbenzine	-
Olieverversching	25.-	Olieverversching(minder vaak)	20.-
Smeermiddelen	25.-	Smeerm.(minder, doch duurder)	25.-
Onderhoud	30.-	Onderhoud 40% duurder	42.-
Verzorging 1 uur p.dag à 30ct.	16.50	Verzorging 1 uur p.dag à 35ct.	14.-
	543.02½		629.-
per uur	0.99	per uur	2.07
		Stijging ± 108%	

1939	GASOLIETREKKER (LANZ)		1941
Aantal werkuren 550		Aantal werkuren 400	
Afschrijving 10% van f.2900.-	f. 290,-	Afschrijving 10% v. f.3000.-	f. 300.-
Rente 3½% van f.2900.- ')	101.50	Rente 4% v. ½ x f.3000.-	60.-
Ruwolie 3.8L per uur à 3.6ct	75.24	Ruwolie 3.8L p.uur à 18ct.	273.60
Startbenzine 20L. à 13½ct	2.70	Startbenzine 8L à 22ct.	1.76
Olie 55 L	19.25	Olie 40L	20.-
Smeermiddelen	30.-	Smeerm.(minder, doch duurder)	30.-
Onderhoud	40.-	Onderhoud 4% duurder	56.-
Verzorging	16.50	Verzorging	14.-
	<hr/> 575.19		<hr/> 755.36
per uur	1.05	per uur	1.89
		Stijging ± 80%	

¹) De renteberekening voor 1939 is niet juist. Waar de cijfers echter op dit systeem berusten is dit ook hierin doorgevoerd.

Zie ook onder de Opmerkingen van de Bedrijfsstudiegroepen.

ad. 23. Dorschen.

Zie I.4 en de Aanvullende Nota.

ad. 26. Stikstof.

De uiteenzetting over de berekening van de stikstofwijzigingscoëfficiënt heeft blijkbaar verwarring verwekt. De coëfficiënt is verkregen als het product van de prijsstijging der stikstof en de hoeveelheid die zal worden opgenomen.

Deze laatste is gelijkgesteld aan een normaal verbruik, verminderd met het percentage der berekende oogstdepressie van het betreffende gewas; ze is dus gelijk aan de toegewezen hoeveelheid + de aan de bodemreserve onttrokken hoeveelheid.

In de berekening van rapport No.7 was ervan uitgegaan dat door de granen 90% en door de suikerbieten 87% zal worden verbruikt, gebaseerd op 10% resp. 13% oogstdepressie.

Deze percentages zijn zooals in een noot was opgemerkt op het laatste moment herzien zonder dat de N-wijzigingscoëfficiënt praktisch nog gewijzigd kon worden.

In de Aanvullende Nota is deze coëfficiënt nu gebaseerd op het juiste percentage der oogstdepressie.

Ten onrechte is nu de door het gewas op te nemen hoeveelheid opgevat als de toe te wijzen N-norm, welke als volgt is opgegeven door het Kunstmest Distributie Bureau:
(in kg. N per ha.)

GEWAS	ZEE- EN RIVIERMEI GROND	ZAVEL GROND	VEENDAL- GROND (OUDE)	VEENDAL- GROND (NIEUW)
Granen (tarwe, rogge, gerst, haver)	30	40	70	80
Fabrieksaardappelen	-	-	120	140
Suikerbieten	70	90	120	-

De percentages en de oogstdepressie zijn door het Centraal Instituut voor Landbouwkundig Onderzoek vastgesteld op grond van bovenstaande cijfers en van hun onderzoekingen op dit gebied.

Het verschil tusschen de N-wijzigingscoëfficiënt bij fabrieksaardappelen en die uit het rapport over den kostprijs van aardappelmeel is hieruit te verklaren:
1e. voor oogst 1941 was een kwantum dure Noorsche stikstof ingecalculeerd, terwijl voor 1942 alleen valt te rekenen met den prijs van binnenlandsche stikstof;

2e. de op te nemen hoeveelheid voor oogst 1942 wijkt af van de opgenomen hoeveelheid voor oogst 1941 in verband met de oogstdepressie.

Op grond van de verschillende percentages oogstdepressie is ook de N-wijzigingscoëfficiënt voor de diverse gewassen verschillend.

Over de fosforzuurvoorraad in den bodem zijn ons geenerlei gegevens bekend.

H. PACTPRIJS.

Zie I 2.

K. DE VERSCHILLENDE PRODUCTEN.

Algemeen:

Bij de in rapport No.7 gebruikte methode van de gemiddelden is een ondernemersloon van f.75.- resp. f.100.- per ha. ingecalculeerd. Dit houdt niet in dat bij een aldus berekenden prijs een grotere groep bedrijven niet loonend is dan bij de in het rapport over de fabrieksaardappelen gebruikte methode van projectie. In het laatste geval wordt ervan uitgegaan dat de representatieve grensgroep (de 93ste van de 100 bedrijven) een ondernemersloon ontvangt van f.40.- per ha. (resp. f.50.- en f.60.- per ha.). In hoeverre bij elk der beide methoden een zelfde gedeelte der bedrijven niet loonend is, is afhankelijk van den vorm van het frequentiediagram en van de grootte van het gekozen gemiddeld ondernemersloon resp. het gekozen ondernemersloon van de representatieve grensgroep.

a. Tarwe.

Zie I.

Het voorstel van den Veenkolonialen Boerenbond om ook de stroop-opbrengst te normaliseeren verdient aanbeveling. Door gebrek aan gegevens was ons dit niet mogelijk.

Het aantal waarnemingen is voor zomertarwe en haver voor de Veenkoloniën te gering te achten om een geheel juist beeld van de gemiddelde productiekosten te geven; in mindere mate geldt dit ook voor de Noordelijke Bouwstreek en voor het Oldambt.

b. en c. Haver, gerst, erwten en consumptieaardappelen.

Zie ad. a.

d. Fabrieksaardappelen.

Bij de berekening van den kostprijs van fabrieksaardappelen konden twee wegen ingeslagen worden, al naar de bestemming van den oogst geheel voor de fabriek of gedeeltelijk voor fabriek en consumptie. Op verzoek van de Akkerbouwcentrale werd ook het laatste geval uitgewerkt. Het L.E.I. doet hier geen keuze.

Er zijn inderdaad verschillen te constateeren in het gebruikte basismateriaal (verstrekkt door den Accountantsdienst) voor het rapport dat dit voorjaar is uitgebracht en rapport No.7. Deze verschillen berusten in hoofdzaak op het feit dat :

1e. dit voorjaar in de basisgegevens een aangenomen bedrag van 30ct. per paardenuur was ingecalculeerd, terwijl nu de werkelijke kosten zijn gerekend.

- 2e. het basismateriaal is gewijzigd ten aanzien van de meststoffen;
3e. door het L.E.I. is een kleine wijziging aangebracht in de rente en in de som van ~~leenen en sociale lasten~~.
e. Suikerbieten.
Zie G. ad.26 en D. ad.4.

OPMERKINGEN VAN DE COMMISSIE VOOR DE BEDRIJFSSTUDIEGROEPEN DER GRONINGER MAATSCHAPPIJ VAN LANDBOUW (voor zover niet hierboven beantwoord).

Ad.1. Opbrengst.

Vanaf 1934 zijn in het algemeen goede oogsten geconstateerd. Van de jaren 1930 t/m 1939 die gediend hebben voor de normalisatie waren derhalve 6 goede oogstjaren en 4 minder goede jaren, zoodat het gemiddelde hierdoor te hoog is te noemen. Anderzijds kan sinds 1934 en 1935 - de middelste jaren dezer reeks - tengevolge van nieuwe rassen, ziektebestrijding e.d. toch wel een geringe geleidelijke stijging van de opbrengst worden verondersteld, die eerstgenoemd bezwaar compenseert.

Intusschen lijkt het gewenscht bij volgende onderzoeken zoo mogelijk over deze beide factoren nauwkeuriger gegevens te verzamelen.

Ad.3. Belastingen.

De hogere kosten tengevolge van de nieuwe wijzigingen in de ziekteverzekering zijn nog niet in de sociale lasten inbegrepen. De vereveningsbelasting mag niet in de productiekosten worden ingecalculleerd doch moet worden beschouwd als een persoonlijk belastingoffer van den werkgever.

Ad.4. Loonsverhooging e.d.

Zie I.

Ad.5. Prijzen bedrijfsbehoeftigheden etc.

De wijzigingscoëfficiënten die thans opnieuw zijn vastgesteld door het Rijkslandbouwconsulentschap voor Noordelijk Groningen, zijn gebruikt in de Aanvullende Nota (zie Bijlage).

Daar ze niet op korten termijn door het L.E.I. konden worden geverifieerd zijn deze herberekening en de eindresultaten daarvan buiten de verantwoordelijkheid van het L.E.I. opgesteld.

Intusschen konden de volgende wijzigingen om bepaalde redenen bij voorbaat niet worden geaccepteerd:

2 en 3. Afschrijving werktuigen en rente doode inventaris.

De gemachtigde voor de Prijzen staat het toepassen van de vervangingswaarde in de kostprijsberekeningen niet toe.

Voor het vaststellen van de kosten is het L.E.I. uitgegaan van de werkelijke kosten van het betreffende oogstjaar. Voor de productiemiddelen die slechts één oogstjaar meegaan levert dit geenerlei moeilijkheden op. Voor de productiemiddelen die meerdere productie-jaren meemaken is afgeschreven overeenkomstig de geleverde jaarprestatie, d.w.z. op een werktuig dat 10 jaarprestaties levert, is afgeschreven $\frac{1}{10}$ van de aanschafwaarde in het betreffende oogstjaar, niet derhalve $\frac{1}{10}$ van de toekomstige vervangingswaarde of $\frac{1}{10}$ van de historische aanschafprijs.

Eerstgenoemde aanschafwaarde moet berusten op een reële basis; als het productiemiddel niet meer in de markt te krijgen is, moet de vervanging normaliter uitgesteld worden. In dit geval wordt de bestaande abnormaal hoge prijs voor een tweedehandsch product niet als aanschafwaarde genomen.

Bij de afschrijving is derhalve het brengen van in het verleden gekochte werktuigen e.d. op het recent prijspeil juist te achten.

Voor de rente is het evenwel een fictie uit te gaan van de waardevermeerdering van den inventaris, daar niemand in werkelijkheid dit kapitaal geïnvesteerd heeft. Daarom moest ook het historisch bedrag der aanschafprijs gehandhaafd worden voor de renteberekening; alleen het rentepercentage kon worden verhoogd van $3\frac{1}{2}\%$ op 4% . / van den dooden inventaris.

29. Sociale Lasten. Vereveningsheffing zie ad.3 Belastingen.

OPMERKINGEN VAN DE NOORD-BRABANTSCH MAATSCHAPPIJ VAN LANDBOUW.

Opbrengsten. Zie I 2.

Stikstoftekort, arbeidsloon en vereveningsbelasting.

Zie de betreffende punten onder "Beantwoording der afzonderlijke punten".

De Aanvullende Nota (zie bijlage) bevat een overzicht van de aan de hand van de nieuwe wijzigings-coëfficiënten opnieuw berekende kostprijzen.

's-Gravenhage, 26 September 1941.

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT
Voor den Directeur,

(drs. P.M. van Nieuwenhuizen)